53394

VI. évfolyam 17. sz. V. b. b. Wien, 1924 vasárnap, április 27

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Szociáldemokrata vezérek vesszőfutása a kongresszuson

A munkásság az emigráció mellett

A magyarországi szociáldemokrata párt vasárnap, hétfőn és kedden tartotta meg idei kongresszusát. A háromnapos kongresszus bővelkedett izgalmas jelenetekben, mert szervezett, komoly ellenzék vonult fel, amelyik nem fukarkodott a pártvezetőség és a parlamenti frakció kemény, ostorozó birálatával. Tudni kell, hogy Magyarországon ma is a fehér terror rendszere tombol és tudni kell, hogy minden őszinte szocialista hangot nyomban bolseviki felforgatásnak kiáltanak ki és éppen azért, ha e rendkivül nehéz viszonyok között ekkora erővel tudott fölvonulni a szocialista kongresszuson az ellenzék, ez mérhetetlen elkeseredésre és a szociáldemokrata parlamenti frakció iránt való mélységes bizalmatlanságra vall. A szociáldemokrata ellenzék soraiban főképp olyan férfiakat láttunk, akik a bolsevizmusnak minden időben elszánt és bátor ellenfelei voltak, akik a proletárdiktatura alatt is kivették részüket a kommunisták elleni harcból és igy ezt az ellenzéki fölvonulást nehéz lesz a hatóságok előtt kommunista szinben valónak feltüntetni. Egyszerüen arról van szó, hogy a munkásság igazi hangulata, igazi lelkülete szólalt meg a pártkongresszus ellenzékének sulyos vádbeszédeiben, amelyekkel pőrére vetkőztették a szociáldemokrata párt méltatlan vezetőségének és gyáva, opportunus parlamenti frakciójának áruló magatartását.

Rendkivül sulyos és valóban lesujtó vádakat sorakoztatott fel az ellenzék a szociáldemokrata képviselők és pártvezérek ellen és ezen vádaknak tengelyében az emigrációval szemben tanusitott hütlenség áll. Ország-világ előtt ráolvasták a szociáldemokrata küldöttek a pártvezetőségi tagokra és a szociáldemokrata képviselőkre, hogy a leggyalázatosabban cserben hagyták az emigráció és a bebörtönzöttek ügyét, de főleg az emigránsokkal szemben való hitszegő magatartásuk az, amelyhez foghatót nem produkált még egyetlen munkásmozgalom története sem. A legkomolyabb eredménye a háromnapos pártkongresszusnak az, hogy az ország közvéleménye előtt a munkásság hivatott képviselői álcázták le a pártvezetőség átlátszó és dilettáns módon furfangos taktikázását az emigráció likvidálásának tekintetében és ráolvasták az átmeneti vezér urakra, hogy nem őszinte és nem komoly az emigránsok hazatérése érdekében folytatott müharc és a jövőben nem fog a szociáldemokrata parlamenti frakció abban a szerepben tetszeleghetni, mintha ő komolyan haza akarná az emigránsokat, akiknek konkurrenciájától a törpe epigonok hada fogvacogva fél.

Kemény, csufondáros vesszőfuttatásban volt része az otthon uralkodó gyönge vezérgarnitusának, de persze a „Népszava“ hamis és egyoldalu tudósitásából nem tünik ki, hogy voltaképpen mi is történt a háromnapos szociáldemokrata kongresszuson. Klasszikus példája a „Népszava“ tudósitása annak, hogy lehet szemérmetlen módon elsikkasztani a nyilvánosság elől egy gyülés igazi eseményeit. A jámbor vidéki olvasó, aki egész évben gyönyörködhetett Peyer, Vanczák, Propper és Farkas István öklömnyi betükkel szedett neveiben és szónoklataiban, ugyanezt kapta most a pártkongresszusról szóló tudósitásban is. Csak a pártvezetőségi tagok, a képviselő urak szószátyár, hosszu, nagybetüs szónoklatait tálalták fel hasábokon keresztül, mig az ellenzéki szónokok beszédeit a legapróbb betükkel, megcsonkitva, erejükből, tartalmukból kiforgatva lehet nagyitó üveggel felfedezni a „Népszavá“-ban. Meg merte tenni a „Népszava“ redakciója azt, hogy még az ellenzék deklarációját is elsikkasztotta, mert mostanában még évenként egyszer, a kongresszuson sem szabad ellenzéki hangnak megszólalnia, nem szabad a munkásság igazi képviselőinek a „Népszavá“-n keresztül szóhoz jutnia, ma is, a kongresszusi tudósitásban is azoknak nevei és szónoklatai inzultálják a jobb sorsra méltó magyar munkást, akik egész éven át rátelepednek a „Népszava“ boldogtalan hasábjaira. Mi megkiséreljük a „Népszava“ hamis és egyoldalu tudósitásával szemben az érem másik oldalát bemutatni és a rendelkezésünkre álló fogyatékos adatok alapján a kongresszus ellenzékének szerepéről közlünk alább lehető részletes tudósitást:

Ellenzéki roham az előértekezleten

Szombaton tartották meg a kongresszus küldöttei a szokásos előértekezletet, amelyen előre kialakul minden évben a kongresszus képe. Az ellenzék az előértekezleten meglepő erővel vonult fel és heves támadások elkeseredett láváját zuditotta a pártvezetőség és parlamenti frakció tagjaira. Tudni kell, hogy a kongresszusi küldötteket a pártvezetőség és a párttitkárság hatékony befolyása mellett válogatják össze és igy a kongresszus összetételére nézve jelentékeny módon szokta érvényesiteni a mindenkori pártvezetőség a maga álláspontját. A kongresszusi küldöttek tulnyomó többsége tehát mindenesetre pártvezetőségi csatlósokból, ugynevezett gutgesinnt elemekből rekrutálódik és a legnagyobb elkeseredés és a legvégsőkig felfokozott elégedetlenség képes csak ilyen körülmények között jelentékeny kongresszusi ellenzéket összehozni. Márpedig, hogy a mostani ellenzék számban és jelentőségben milyen hatalmas volt, arra jellemző az, hogy az előértekezleten heves összecsapások, gyakran személyeskedő, sőt gyülölködő támadások után lefolytatták a szokásos próbaszavazást, amely ugy ütött ki, hogy az ellenzék 78 szavazatot kapott, a pártvezetőség 102 szavazatával szemben. Szóval, az előértekezleten mindössze 24 szótöbbsége volt a pártvezetőségnek, ami valóban gyászos eredmény, ha tudjuk, hogy milyen módon igyekszik a mindenkori pártvezetőség a saját képére összeállitott kongresszussal operálni.

Viharos kongresszus

Vasárnap reggel fél 10 órakor a külföldi vendégek üdvözlésével indult meg a szociáldemokrata kongresszus, amelyre a fehér terror rendőrsége egész sereg detektivet csempészett be a küldöttek padsoraiba. Ezeket a detektiveket a munkások fölfedezték és a spiclik nagy fölháborodás közepette kisiettek a teremből. Peyer Károly tartotta az elnöki megnyitót, majd Farkas István mondotta el előadói beszédét a pártvezetőség jelentéséről. Közben néhány külföldi vendéget különböző őrszobákba cipeltek, másokat üdvözlő beszédük elmondásában akadályoztak meg a pesti rendőrei, ami mindenesetre jótékony fényt vet a Magyarországon uralkodó konszolidált állapotokra. Vanczák János emelkedett szólásra Farkas István után és a parlamenti frakció müködéséről igyekezett optimista és idealizáló előadói beszédet mondani. Ezután megindult a vita, amelynek első szónoka

Szilágyi Gyula

rendkivül éles hangon támadta a pártvezetőséget és tulságosan lassunak találta az ugynevezett előrehaladást. A többek között a következőket mondotta Szilágyi:

„A parlamenti frakció működése kifogásolható. Enuek oka elsősorban a pártdemokrácia hiányossága. A pártválasztmányt a legtöbb esetben bevégzett események elé állitják. A „Népszava“ betiltása után bekövetkezett nyomdászsztrájk elintézését egyszerre terjesztették elő a parlamentben és a pártválasztmány elé. Garami és Buchinger nyilatkozatát nem közölték. A szanálási javaslatok ellen való harcot a pártválasztmány megkérdezése nélkül változtatták meg. Ez magyarázza meg azt a mentegetődzést, amit a forradalmakkal kapcsolatban hangoztatnak a párt képviselői. A munkásságnak nincs mit szégyelnie magát a forradalmak miatt. A szerencsétlenséget a polgárság, Bethlen és társai okozták. Maga a proletárdiktatura is, bár oktalan, de hazaflas fölbuzdulás eredménye volt, hogy igy mentsék meg az ország határait. A magyar munkásság büszkeséggel és szeretettel gondol Garamira, Buchingerre (Éljenzés, taps.), de ugyanilyen szeretettel gondol Garbaira, Böhmre (Éljenzés, taps.). Kis félős kapkodásnak kell betudni, hogy Kunfit nem nevezi elvtársnak a „Népszava“ és Stromfeldet is csak akkor, amikor fölmentették. Régi szocialista fölfogás, hogy az üldözöttek mellé kell állni. Nem türhető, hogy rendőri üldözés szabhatja meg, hogy kit nevezzünk elvtársnak, kit nem.“

Szilágyi tovább akart beszélni, de Peyer elnök figyelmezteti, hogy már 10 percnél tovább beszélt és mivel a kongresszus nem járul hozzá, hogy Szilágyi tovább beszélhessen, ennélfogva megvonja tőle a szót.

Weishaus Aladár

a következőket mondja: A dolgozó nép életszinvonala a gyarmati népek életszinvonala alá sülyedt. A földmunkások jobbágyi sorban élnek, közszabadságokról szó sincsen, az iparl proletariátus az elnyomatás minden keservét kénytelen elszenvedni. Jellemző, hogy a „Népszavá“-ra egy éven belül több büntetést mértek, mint egész Európa sajtójára együttesen. Helyteleniti, hogy a pártfrakció a polgári pártokkal karöltve, kivánja parlamenti harcait megvivni. A parlamenti frakció nem volt mindenben kielégitő. Beszélnek arról, hogy a kormány és a párt között bizonyos paktum állna fönn. (Zajos derültség.) Várja, hogy a pártvezetőség ezt megcáfolja. Határozati javaslatot nyujt be, amelyben a föntiek, alapján azt kivánja, hogy a kongresszus a pártvezetőség jelentését ne vegye tudomásul.

Erdős Imre ezután az ügyrendhez kért szót és azt kifogásolta, hogy az elnök szigoruan ragaszkodik a megállapitott ügyrendhez. Egyeseknek talán meg lehetne engedni, hogy tiz percnel hosszabb ideig beszéljenek.

Vági István, az ellenzék vezére

felolvassa az ellenzék deklarációját, amelyben az a javaslat foglaltatik, hogy a szociáldemokrata párt vállaljon szolidaritást az 1918. és 1919. évi forradalmakkal és azok szereplőivel. A forradalmak szereplőjihez való tántoritbatatlanhüség hangoztatása mellett a deklaráció azt követeli, hogy a párt küzdelmeiben őszinte osztályharcos szellemet tart szükségesnek, továbbá aktiv politikát sürget, igazi demokráciát követel és helyteleniti azt a felfogást, amely a párton belül a forradalmi multtal és a közelmultban szerepelt vezető-egyéniségekkel való közösség megtagadásában jelentkezik. Majd igy folytatja Vági:

„Félős hangon birálják a pártvezetőséget, ami érthető olyan országban, ahol szabadon járnak a Franczia-Kiss Mihályok, Héjjas Iványok és egyéb gyilkosok. De a pártvezetőség nyomása is hozzájárul ehhez a félelemhez. A deklaráció felolvasása után azzal vádolta a pártvezetőséget és frakciót, hogy az emigráció likvidálásáért folytatott harca nem volt őszinte. Tárgyi bizonyitékot hoz föl erre nézve, amit ne tekintsenek személyi invektivának. Batitz Gyula a kőmüvesek szakosztályának elnöki ülésén előterjesztette, hogy az emigráció már sok bonyodalmat okozott nekünk és visszatérte után csak ujabb bajokat fog okozni. (Batitz Gyula: „Hazugság! Hazugság!“) Amikor egy nemzetgyülési képviselő bizalmasan igy nyilatkozik, aki vezetőségi tag is, nem lehet azt mondani, hogy ez egyéni akció. Ha ezt megcáfolják, bocsánatot kér. De ott voltak Riesz, Beke és Knittelhofer, akik, ha férfiak és hivek a munkásság hősi áldozataihoz, ezt el fogják ismerni és melléje állanak. Határozati javaslatot terjeszt be, amely kimondja, hogy a kongresszus az 1918. és 1919. évben történteket a magáénak vallja és mindent el fog követni az emigráltak érdekében.“

Batitz Gyula személyes kérdésben

szólalt fel és válaszolt Vági támadására. Kijelenti, hogy ha igazán megtette volna a neki tulajdonitott kijelentést, egy pillanatig sem tartaná magát méltónak bármilyen szocialista szereplésre. Megállapitja, hogy ami-

Ara Ausztriában 4000 K, Csehszlovákiában 2 szokol, Romániában 10 lei, Jugoszláviában 5 dinár, Amerikában 15 cent, Franciaországban 1.50 frank. ★ Megjelenik minden vasárnap!

lyen demagóg politikát végez Vági a pártpolitikában, ugyanolyant müvel a szakszervezeti politikában is. Erre jellemző az, hogy Vági egy szakma legbensőbb életében állitolag elhangzott kijelentésekkel jön elő, amely kijelentések egyébként nem történtek meg. Amit Vági ilyen kijelentésnek tüntet föl, az abban állott, hogy ő (Batitz) kifejtette, hogy sem a szakszervezeti, sem az országos politikában nem lehet döntő azoknak az akarata, akiknek nem áll módjukban a benső viszonyokat megismerni. Anélkül, hogy egy pillanatig is eltávolodni akarna az emigráltaktól, kijelenti, hogy azok az itt végbemenőket nem ismerhetik ugy, mint az, aki itt van és igy nem is tudhatják, hogy mikor mit kell cselekedni.

Vági István Batitz kijelentésével szemben változatlanul föntartja azt, amit állitott.

Propper Sándor,

a parlamenti frakciónak és a pártvezetőségnek ez a kétkulacsos és jobbrabalra egyformán sanditó középszerüsége emelkedett ezután szólásra, hogy megvédje a pártvezetőséget és a parlamenti frakciót, viszont az ellenzéket megpróbálta kitanitani arról, hogy miképen kell jó kritikát mondani, mivelhogy a kongresszuson elhangzott kritika Propper szerint mag nélkül való. Farizeus felszólalásában Propper a következő ugynevezett érdemleges kijelentéseket tette:

— A birálatnak — ugymond —, amely arra tart számot, hogy jogosnak tudják, tárgyilagosnak, igazságosnak, jóhiszeműnek kell lennie. Azonban az a kritika, ami itt elhangzott, mag nélkül való. A fölszólalók visszakivánják az első garniturát. Valamennyi beszédben ez a kivánság hangzott ki a legerősebben. Ebben egyek vagyunk, de az ugynevezett ellenzék elfelejti az elmult tiz esztendőt. Én azt hiszem, hogy itt pszichológiai tünetekkel állunk szemben: az elvtársak siratják az elmult tiz esztendőt, amelyek a háboru, a forradalmak és egy gyalázatos ellenforradalom eseményei mintegy elraboltak az életünkből. Az egyik vezérszónokuk azt hozta föl, hogy az egyik külföldre menekült elvtárs neve melől véletlenségből vagy tudatosan hiányzik a cim és jelleg. Ez nem komoly kritika akkor, amikor világrengető események zajlanak le körülöttünk, Paktumról beszélnek. Kényelmes álláspont volna egyszerüen utalni arra, hogy ezt a kérdést már a tavalyi pártkongresszus letárgyalta. Nem helyezkedem erre az álláspontra és kijelentem, hogy igenis történtek bizonyos megállapodások arra nézve, hogy többszáz elvtársunk kiszabaduljon a börtönből. A pártvezetőség és a frakció utászmunkát végzett és akármilyen elsőrendü garnitura jönne, ezt az utászmunkát el kell végeznie, mert enélkül nincs ut a munkásság számára. Az emigráció kérdésének a hánytorgatása a legminősithetetlenebb rosszakaratot mutatja. Bent a nemzetgyülésen a párt nagy harcot folytat, hogy ezt a kérdést megoldja és kiküzdje az emigráció likvidálását. Minden erőnkkel küzdünk azért, hogy hazajöhessenek a külföldön időző elvtársak és itt munkához láthassanak. (Nagy taps.) Szivesen látnék itt mindenkit, aki belátta a hibát, amely a multban a munkásmozgalomban megtörtént. Van egy csoport, amellyel senki sem vállalhat a pártban közösséget. Ez az, amely ezt a hibát nem akarja elismerni és ennek megismétlését kivánja. Jobb kritikát kérek, magvat a kritikában. Nem elég azt mondani, hogy müködésünk rossz volt, hanem tessék azt megmondani, hogy miképen kellett volna jobban csinálni? Jöjjön ide az ellenzéki csoport és dolgozzék. Nem muszáj pártvezetőségi tagnak, képviselőnek lenni. Kijelentem, hogy bárki közülünk szivesen vállalja a közkatona munkáját. Ez a becsületes, igazi szocialista fölfogás.

Propper Sándor tehát még mindig abban a látszatban akar tetszelegni, mintha ők komolyan harcolnának az emigráció likvidálásáért és közben nem röstelli az utszéli demagógiának azt a kacagtató módját elkövetni, hogy a „Népszavá"-nak példátlan magatartását, amely szerint Kunfi Zsigmond neve melől „véletlenségből vagy tudatosan" elhagyja az elvtárs jelzőt, azzal akarja elintézni, hogy ez nem komoly kritika, akkor „amikor világrengető események zajlanak le körülöttünk." Ilyen alantos parasztfogással igyekszik elsiklani a dolog fölött a parlamenti frakció egyik méltó jelese: a mindenfelé kacsingató Propper Sándor.

A pártvezetőség ellen

Nagy Imre: A munkásság elégedetlen, ezt az elégedetlenséget hajtómótornak kell fölhasználni Szerinte a pártvezetőség és a frakció tudatosan vagy tudat alatt ugy intézte a dolgokat, hogy egyedül a parlamentre támaszkodott. Már pedig a parlamenti harc meddő.

Benke Imre kifogásolta, hogy a napirend egyik legfontosabb pontját utolsónak tüzték ki. A pártvezetőség nem forditott elég gondot a tömegek, különösen a földmunkásság politikai és gazdasági nevelésére. Az ipari munkásságnak együtt kell megvivnia a harcát a föld robotosaival.

Osváth Gábor: A munkásmozgalom a forradalmak óta csak szép beszédekben nyilvánul meg, de annál kevesebb tettet lehet látni. A pártvezetőség és a parlamenti frakció a szanálási javaslattal szemben nem vette föl teljes erejével a harcot. Nem hisz a kormánynak abban az igéretében, hogy az internáltakat szabadon engedi.

Peyer denunciálja az ellenzéket

Peyer Károly kijelentette, hogy nem kivánt fölszólalni, de az előbbi beszédek késztetik erre. Egyesek a demokráciára hivatkozva azt a jogot igénylik, hogy mindenkit denunciáljanak és megmarjanak. (Nagy zaj.) Ezek üres frázisokat puffogtatnak. Nem szabad a párton belül érvényesülő demokráciával visszaélni. Amikor az elnöki megnyitót mondottam, már akkor készültek fölszólalásokra az ellenzékiek, holott — akkor még azt sem tudták, hogy a referensek mit fognak mondani. A referátum előtt nem szokás jelentkezni. Akik demokráciát akarnak, ne folyamodjanak trükkökhöz. Ismeri az ellenzéki müködés hátterét. Csupán kávéházakban kritizálják a dolgozók müködését. (Nagy zaj és éljenzés.) Ami pedig most már azt illeti, hogy azok menjenek elől, akiknek — mentelmi joguk van, jegyezzék meg, hogy a mentelmi jog nem biztosit büntetlenséget. Vanczáknak van mentelmi joga, mégis többizben elitélték. Akkor is jártunk ki a munkások közé, amikor nem voltunk képviselők és nem „védett" bennünket a mentelmi jog.

Peyer Károly, akinek a budapesti rendőrséggel és annak egykori büszkeségével, Andrejka Károllyal való intim összeköttetései közismertek, tehát ezuttal sem tagadta meg önmagát, tehát ismét denunciálta azokat a munkásokat, akik ő ellene és vezértársai ellen kritizáló szót mertek hallatni. Peyer sokat sejtetően, egyenesen a hatóság felé adresszálva jelentette ki, hogy:

— Ismerem az ellenzéki müködés hátterét, csak nem akarok róla most beszélni...

Mindenki, de különösen a fehér terror kormánya és rendőrsége jól megérthette Peyer denunciáló rejtelmes kijelentéséből, hogy ő az ellenzéki mozgalom hátterét bécsi emigránskörökben keresi és kivánja kerestetni a nyomozóhatóságokkal. Szóval, a magyarországi szociáldemokrata párt kongresszusán sem átallotta a pártnak ez a viharedzett denunciánsa valósággal feljelenteni a kongresszus ellenzékét, mert hiszen Magyarországon nem igen van ma nagyobb bün, mintha a szocialista munkások a bécsi emigrációval bármilyen igazi vagy vélt összeköttetésbe kerülnek. Ki tudná ezt jobban, mint Peyer, Andrejka hü fegyvertársa és igy kell értékelni és igy kell mérlegelni Peyer Károly beszédének azt a passzusát, hogy ő ismeri az ellenzéki müködés hátterét.

Lukács Gyula

a vasutasok és a földmunkások szervezkedéséről elhangzottakat vette védelmébe Peyer és Propper fölszólalásával szemben és hangsulyozta, hogy nem szabad rendbontásról beszélni, mert — ugymond — az ellenyélemény még nem rendbontás. Kivánta, hogy a parlamenti frakció teljes erejével hasson oda, hogy a héregyeztetés intézményét a kormány a vasutasokra, a közszolgálati munkásokra, a magántisztviselőkre, stb. is kiterjessze. Továbbá kivánta azt is, hogy azoknak a munkáskategóriáknak a szervezkedési joga érdekében, amelyektől ezt a kormány ezidő szerint megvonja, a frakció tagjai kellő eréllyel lépjenek föl. Nyilatkozatot olvasott föl, amely megállapitja, hogy a szocialista érzelmü vasutasok fájlalják, hogy az angol munkáspárt elnökét, aki egyuttal az angol szállitómunkások vezetője is, saját otthonukban nem üdvözölhetik, mert nem is szervezkedhetnek. Némi rajtuk mulik, hogy nem lehetnek tagjai a szállitómunkások nemzetközi szervezetének. Mindazonáltal reménységgel tekintenek az angol munkáspárt szabad szervezkedése felé, amelytől Európa, egyben a magyar munkásság felszabadulását is várják. (Zajos taps minden oldalon.) Kérte, hogy ezt a nyilatkozatát tolmácsolják az angol küldöttnek. Kabók elnök ilyértelmü kijelentése után.

Esztergályos János

szólalt föl. A párt parlamenti frakciója és a pártvezetőség munkáját — mondotta — egyesek itt nem biráták, hanem vádaskodtak. Olyan-e már a magyar munkásosztály helyzete, hogy ezt megengedhetjük magunknak? Ötödik esztendős harcunk még nem vitt bennünket teljesen szilárd talajra a reakció ellen és az ilyen támadásokból a legcsekélyabb haszna sincs a munkásmozgalomnak. Az országban minden harmadik ember rendőrspicli, ott nyüzsögnek ezek mindenhol, még a szervezetekben is. Amikor ezt tudjuk, szabad-e egymással szembefordulnunk. Amit emberileg meg lehetett tenni, a parlamenti frakció mindent megtett. Fölsorolja a frakció munkásságának statisztikáját, a küzdelmet az elnyomás ellen. Zalaegerszeg ellen (Zajos taps.), a jogok kiterjesztéséért. Lehet — fejezte be szavait — hogy mindez nagyon kevés, de akik birálnak, ezzel is foglalkozzanak.

Hajdu Henrik:

Függetlenül mindenkitől, tárgyilagos birálatot akarok mondani. Most parancs az őszinteség. Én ebben az épületben 1919 őszén, a legvadabb ellenforradalom idején is ortodox marxistának vallottam magamat. Őszintén megvallom, hogy elégedetlen vagyok. Én csak olyan ellenzéket vagyok hajlandó képviselni, amelynek a párthüségéről meg vagyok győződve. (Taps.) Történelmi időket élünk, szerepünk tragikus, mert a hivatalos Magyarország századokkal kullog mindig az események után. A külfölddel való érintkezést ki kellett volna épiteni, mert a külföldi elvtársak sokat segithettek volna rajtunk. Norvég szocialista ujságban olvastam, hogy amikor a finn diktátor meglátogatta a norvég királyt, Krisztiánia munkássága negyvennyolcórás tüntető sztrájkot rendezett, amig a finn véreb el nem távozott. A hamburgi gyülésre nem mentek el a mieink és röviden foglalkoztak vele. A londoni uttal kapcsolatosan is történtek hibák. A „Népszavá"-ban ellentétes tudósitások jelentek meg a londoni utról és a szanálási javaslatok tárgyalásával kapcsolatban. Én lojálisan támogatom a pártvezetőséget, de elvárom, hogy az ellenzéket is hallgassák meg.

Vutkovics József

A pártvezetőség jelentése arról panaszkodik, hogy a frakció tagjai sok interpellációt mondottak el a nemzetgyülésen, sok inditványt, határozati javaslatot terjesztettek be, de ezeknek semmi foganatjuk sem volt. De hiszen ilyen választójog mellett létrejött parlamentnél nem is várható nagyobb eredmény. Két szerencsétlenség ért bennünket: az, hogy régi vezetőinknek külföldre kellett menekülniök, majd az, hogy a Friedrich-féle választáson nem vettünk részt. Végül Bethlenék olyan helyzetbe kényszerültek, hogy kénytelenek voltak a munkásságot bevonni a parlamentbe. Ez volt az a narancskáj, amelyen a munkásmozgalom elcsuszott, mert a nemzetgyülésbe való bevonulással nem mi nyerünk, hanem a reakció.

Péter József

A vas- és fémmunkások részéről kijelenthetem, hogy sem a pártvezetőség, sem a frakció eredményeivel nem vagyunk megelégedve. Az az erőteljes ellenállás, amelyet a frakció a nemzetgyülésen kifejtett, több eredményt is hozhatott volna. Ez azonban a mi viszonyainkban rejlik. Nem kell még egy hétre sem visszatekintenünk, csak 15 percre. Láthattuk kicsinyben azt, ami az egész országban mindenfelé megnyilvánul. A kormány minden emberi jogot, szabadságot letipor. (A rendőrtisztviselő tiltakozik e megállapitás ellen. — Fölkiáltások: „Halljuk!" „Halljuk!") Vidéken alig folytathatunk pártmunkát. Itt sem mondhatjuk el igazságainkat. Ezért minden erőnket össze kell szednünk, hogy a szociáldemokrata párt erős és hatalmas legyen. A pártvezetőség jelentését elfogadom. A baloldal inditványt nyujtott be, amely az 1913. évi pártkongresszus deklarációja alapján áll. Tiltakozik az ellen, hogy ezt a javaslatot szavazásra bocsássák. Az emigrációval szemben a pártfrakció megteszi kötelességét. Az ezzel ellentétes vádaskodást vissza kell tehát utasitanunk. Évtizedes véres küzdelem tapad a választójog kivivásához. Most miért szüntetnők be a harcot? Több összetartásra és fegyelemre van szükségünk.

A vita erőszakos bezárása

Oleinik elnök bejelenti, hogy Steinherz Simon küldött a vita bezárását inditványozza.

Steinherz megokolja inditványát, Szilágyi Gyula ellene, Propper Sándor mellette foglalt állást.

A pártkongresszus többsége Steinherz inditványát elfogadta és ennek megfelelően, az elnök bejelentette, hogy a pártvezetőség és a parlamenti frakció jelentése fölött megindult vita véget ért.

Farkas István mosakodása

Farkas István a zárszó jogán igy próbált védekezni az emigráns-kérdésben: Vági elvtárs Batitz elvárs egyik fölszólalásából azt a következtetést vonta le, hogy pártunk nem folytat őszinte harcot az emigráció likvidálásáért. Ilyen könnyelmü vádat a kongresszuson hangoztatni nem szabad. A fölszólaló elvársnak meg kellett volna győződnie annak az igazságáról, amiről beszélni akart. Ilyen módszer ellen tiltakozni kell, mert az emigráció a magyar munkásmozgalom ügye. Hiszen a szociáldemokrata párt minden üldözöttet védelmébe vesz, föl sem szabad tehát tételezni, hogy a párt szervei nem teszik meg az emigráció érdekében is mindazt, amit megtenni lehet. Az igaz, hogy aki nem él itt és nem ismeri az itteni viszonyokat, az nem értheti meg a mostani magyarországi helyzetet sem. Az emigráció likvidálása a munkásmozgalom egyik legfontosabb követelése és nincs a munkásmozgalomban egyetlen ember sem, aki nem óhajtaná, hogy ez a kérdés a lehető legrövidebb időn belül rendezést nyerjen. De ahogy ezt a kérdést Vági elvtárs beállitotta, azzal egy csöppet sem használt az emigrációnak, mert a parlamenti frakció és a pártvezetőség mindig egyégesen követelte az emigráció likvidálását és Vági elvtárs ugy állitotta be a kérdést, mintha a pártban volnának olyanok is, akik ezt nem tartják szükségesnek.

Az uj pártvezetőség

Kedden délelőtt, miután a szavazatszedő bizottságok elvégezték munkájukat, kihirdették a választások eredményét. Eszerint a választások eredménye a következő:

A pártvezetőség tagjai lettek: Farkas István, Kabók Lajos, Kéthly Anna, Kitajka Lajos, Knittelhofer Ferenc, Peyer Károly, Propper Sándor, Takács József, Horovitz Gábor, Kruppa Rezső és Vanczák János.

Az ellenőrzőbizottság tagjai lettek: Gyürey Rudolf, Deutsch Jenő, Hubai János, Riesz József és Deák Lajos.

A végrehajtóbizottság tagjai lettek: Steinherz Simon, Kertész Miklós, Dincsér István, Sterbinszky Lipót és Sávolt János.

Az ellenzèki lista

pártvezetőségi jelöltjei: Biró Dezső, Esztergályos János, Kabók Lajos, Kitajka Lajos, Lukács Gyula, Propper Sándor, Rády Sándor, Reicher János, Riesz József, Spitálszky Károly, Stromfeld Aurél voltak. Ez, persze, kisebbségben maradt.

Eredmény nélkül...

A kongresszus lefolyásáról egyelőre még hiányosak az értesüléseink és a többek között ellenőrizhetetlen hirt kaptunk arról is, hogy Peyer Károly és Farkas István között kinos és botrányos összecsapás történt, nyilt ülésen. E hir szerint — amelyet csak a legnagyobb fentartással közlünk — Peyer és Farkas kölcsönösen lecsirkefogózták és legazemberezték egymást és Farkas állitólag a többek között azt kiáltotta volna Peyer felé, hogy Peyer a szociáldemokrata párt legmegrögzöttebb parazitája. Nem tudjuk elhinni, hogy ez a jelenet valóban megtörtént volna, mert hiszen Peyer és Farkas tudvalevően a legszebben megférnek egymás mellett a pártvezetőségben és a parlamenti frakcióban és igy a valószinütlen hiradást a legnagyobb gyanakvással fogadjuk magunk is. — Az ellenzéki listának el kellett buknia többek közt azért is, mert például Propper Sándor is szerepelt ezen a listán, aki tudvalevően minden ravasz népszerüség-hajhászó taktikázása ellenére a hivatalos pártpolitikának a legopportunusabb irányitója. Egyébként keddre sikerült már az ellenzék nagyrészét leterrorizálnia a hatóságilag támogatott pártvezetőségnek és igy a kongresszus pozitiv eredmény nélkül, hangzatos és komolytalan papiroshatározatok hozatalában merült ki. Nem baj, nehéz és keserves, ezernyi akadályokon át vezető az igazság utja.

— **Mire jó a papa a háznál?** Az Autóklub — igy jelenti egy pesti lap — kegyelmi kérvényt készül beadni Horthy Miklóshoz, amelyben Landauer Edének, akit egy halálosvégű párbajért két évre itéltek, kegyelmet kérnek. A kegyelmi kérvényt az Auto-klub felkérésére Horthy két fia fogja átnyujtani a kormányzónak. Mégis jó az öreg a háznál.

RENAISSANCE-BAR
(DUKESZ-BAR) I., SINGERSTRASSE 9
Egyetlen magyar mulató! Legjobb cigány-zenekar! Minden hétfőn, csütörtökön és szombaton kedélyes Renaissance-estély
Reggel 3 óráig nyitva

Osztrákországi levél

Kelt Bétsben 1924, április végén

Édes néném! Az husvéti ünnepet is elharangozták szegény fejünk felett. Nem tünt-e fel kédnek, hogy elmulasztottam kédnek kellemes ünnepet kivánni, bárha kéd számára mindig bőven akad némi jókivánság az raktáromon. Mégis tudatosan elmulasztám, minekutána idők folyamán rájöttem, hogy az én kivánságaim nem ügen tejesülnek, tehát nem forszirozom. Nagy szomoruság az feltámadás ünnepét ülni, amikor a mi sirunkra nyakra-főre hengergetik a mázsás sziklákat. De vigasztalódjunk, Krisztus urunk sem az gyilkosai jóvoltából kelt fel sirjából. Hiába akarná Bethlen megakadályozni, hogy mi mégegyszer feltámadjunk, majd csak, mikor, aztat nem tudom, feltápászkodunk mi is, leszállunk mi is a keresztfáról, Orgoványból és a Duna medréből előjönnek majd mártirtestvéreink. Az lészen az husvét ünnepe nékünk! És mi fog történni gyilkosainkkal? Nem fontos. Az apostolok elfelejtették följegyezni azt, hogy vajjon Jézus, amikor visszatért a földre, visszaadta-e a lándzsát az római katonának.

Áprilisi tréfának azt a hirt kaptuk Pest-Budából, hogy Horthy kész ötven bujdosónak kegyelmet adni. Némely derék magyarok már fogták az kofferjüket, mire kiderült, hogy amaz kormányzói kegyelem, amely kiválogatná az emigrációból a jó fiukat, még nem született meg. Tehát nem kell, hogy fájjon a szivem, ha én nem lettem volna az ötven között, bár Bethlen őkegyelmessége, speciel az kisemberekhez ragaszkodván, nem tudom, hogy az a kikötés nem-e direkt nekem akart volna hizelegni? No, de szó sincs kegyelemről, tehát nem kelt, hogy fájjon a fejem, hogy le találom késni a vonatot.

Hát édes néném, az nemzetgyülés megszavazta az szanálást. Bár elmondták Bethlen őkegyelmességét mindennek, csak becsületes embernek nem, a végén mégis megszavaltak mindent.

Leszanálták már a rétet,
Nem hajt többé virágot...

mondja az magyar népdal. Annyi virág sem nő már otthon, amiből egy koszorura tellett volna, amely koszorut Horthy Miklós sirjára helyeztünk volna, akit egy Sztaron nevü anarchista agyon akart lőni. Fegyvert találtak nála, amiből a rendőrség mindjárt azt kombinálta, hogy biztosan Horthy Miklóst volt szándékában agyonlőni. Másra nem is mer a budapesti rendőrség gondolni.

Ahoz pedig mit szól kéd, hogy H. Grinedall Matthans nevü angol tudós olyan sugarakat fedezett fel, amelyek bizonyos körön belül minden állati és növényi életet azonnal megölnek, fémeket megolvasztanak, motorokat megállitanak és lőszereket felrobbantanak. Ezekkel a sugarakkal egy perc alatt be lehet fejezni minden háborut.

Még egy nagy szenzáció. Az pápa őszentsége majd elhagyta a Vatikánt. De később meggondolta magát. Ott maradt a Vatikánban és ott keresték fel Bangha páter vezetésével ifju magyar zarándokok, akikhez a szent atya német nyelven szólott, merthogy a magyart még csak törl.

— Örül — azt mondta — az lovagias magyar nemzet fiait láthatni.

Óh, a Bangha páter, aki az tempót diktálta az fehér terrornak, sokat beszélhet az szentatyának az ugynevezett lovagiasságról. No, de ne rontsuk hazánk hitéletét az pápa előtt, még ha hazamegyek, majd szememre vetik, hogy a pápának panaszkodtam. Pedig igazán nem panaszkodom. Hogyne, hogyne, csupa lovagok vagynak Magyarországban. Például az Ulain.

H. J.

Buzgó Péter
Wien, I., Weihburgg. 9 (Mezz.)
Elsőrangu uri szabóság. * A legdivatosabb façon, angol kelmék. * Figyelmes kiszolgálás. * Jutányos árak

Miért paktált le az ellenzék Bethlennel?

Igy likvidálják az emigrációt!

Közvetlenül husvét előtt, izgalmas tanácskozások után végre megszületett Bethlen István miniszterelnöknek a parlamenti ellenzékkel kötött paktuma. A parlamenti ellenzék leghatalmasabb csoportja a szociáldemokrata frakció és néminemü közünk nekünk is van ahhoz, hogy mi az, amiért a szociáldemokrata frakció lepaktált Bethlen István kormányával és mi az a hatalmas ellenérték, amelynek fejében simán átengedték a szanálási javaslatokat mindazon fogadkozások ellenére, amelyeket e javaslatok törvénnyé válásának tüzön-vizen való megakadályozására tettek. A paktum tehát létrejött, a szociáldemokrata frakció nem akadályozta meg a szanálási javaslatok általános vitájának lezárását és ezzel Bethlen István kormányzatát alátámogatták időtlen időkig. A fehér terror kormányrendszere itt áll szanálva és — ujra csak azt kérdezzük — mi az, amit ezért az ellenzék és főképen a szociáldemokrata ellenzék kapott.

A börtönlakók egyelőre börtönben maradnak és a husvéti ünnepeket mindenesetre joguk volt tömlöcben tölteni és az internáltak is egyelőre Zalaegerszegen rothadnak és komoly remény nem igen van a forradalom minden részvétre érdemes áldozatainak szabadlábra helyezésére. Bethlen István még csak igéretet sem tett arra, hogy a politikai foglyokat szabadlábra helyezik és mindössze azt helyezte kilátásba Bethlen miniszterelnök, hogy az uj büntető novella elfogadása után sor kerül az internálótábor feloszlatására, de már Bethlen kijelentése szerint is svindliről van szó, mivelhogy dologház formájában fenn akarják tartani az internálótábort. Szóval a bebörtönzöttek szabadlábra helyezésére nézve mégcsak igéret sincsen és az internáltak tekintetében ugyanazt az igéretet kapta az ellenzék, amit már hónapokkal ezelőtt a fajvédő miniszter, Nagy Emil is megtett, mondván, hogy a büntető novella törvényerőre való emelése után sor kerül az internálótábornak mai formájában való feloszlatására. Szóval azért, hogy az internálótáborból dologházat csináljanak és ezt is majd a sulyosan szabadságfosztó büntető novella ellenében, ezért a szörnyüséges nagy vivmányért, amelyet már Nagy Emil nyujtott oda az ellenzéknek, felesleges volt paktumot kötni a Bethlen-kormánnyal és kár volt átengedni a szanálási javaslatot. Ehez fogható egyoldalu paktálásra, ilyen meztelen árulásra még nem volt példa.

Van azonban egy pontja a paktumnak, amelyről csak röhögve lehet beszélni és ugylátszik, hogy az egész pakli csak azért készült, hogy ezt igy lehessen elintézni. A paktumnak ez a pontja az emigrációnak ugynevezett likvidálásáról szólt. Amit e téren müvel a kormány — nyilvánvalóan a szociáldemokrata frakció egyenes kivánságára — ehez igazán pofa kell. Az emigrációra nézve Bethlen István miniszterelnök urnak volt képe a következő kijelentéseket tenni a nemzetgyülésen:

Bethlen István: Kicsit nehéz helyzetben vagyok, amikor az emigrációról akarok beszélni. Az emigráció leépitése — ahogy magukat itt kifejezték — egy nagy politikai kérdés az ország szempontjából, mert megszüntetne egy olyan propagandát, amelyet gaz módon Magyarország ellen magyar polgárok külföldön folytatnak. Itt azonban — nézetem szerint — nagyon óvatosaknak kell lennünk. Elég, ha rámutatok arra, hogy voltak merényleti kisérletek, amelyek az emigrációval összefüggésben állottak. (Zajos ellentmondás a szélsőbaloldalon.) A legutóbbi napokban a kormányzó ellen tervezett merénylet derült ki. Amikor azt látom, hogy egyes külföldi vezető emigránsok — mint Kunfi Zsigmond is — cikkeikben egyenesen biztatásokat irnak, igazán nagyon óvatosnak kell lennem. Kunfi a Tisza-pörről irva, azt mondja: „ami a Kunfi-féle névjegyzéket illeti, különösen azt, hogy rajta volt-e Horthy Miklós neve, erre csak azt jegyzem meg, hogy ha tudtam volna — és itt egy gondolatjel jön — ...de remélem, lesz még egy névjegyzék, ha nem is Kunfi-féle éppen és ezen rajta lesz Horthy Miklós neve, még pedig jól elől." (Mozgás és zaj az egységes párton. Fölkiáltások: „Gyalázat!")

Amikor az emigransok ilyen tónusban irnak, a magyar kormánynak nagyon óvatosnak kell lennie. Azokkal szemben, akik semmiféle szerepet nem játszottak, azokkal szemben különleges elbánásról lehet szó. (Fölkiáltások a szélsőbaloldalon: „Tásd Somogyi Bélát!") De attól, hogy az emigrációt likvidáljuk, még messze állunk. Ez nem olyan kérdés, amelyet pusztán humanitárius szempontból lehet megitélni. Ez a magyar állam belrendjének kardinális kérdése és én inkább viselem a nehézségeket az emigránsok külföldi propagandájával szemben.

Ezeket mondotta Bethlen miniszterelnök a paktum megkötését követő napon és ugyan ki ne érezné meg a miniszterelnök szavaiból a szociáldemokrata képviselők fogvacogását a netán hazatérő emigrációtól. Vége azoknak az időknek, amikor az ország naiv közvéleménye előtt az emigráció ügyének harcosaként szerepelhet a szociáldemokrata párt és ugyanakkor a kulisszák mögött a legszemérmetlenebbül igyekeznek elgáncsolni örökre az emigráció ügyét. Most már fügefalevél nélkül, nyiltan, őszintén kell az emigrációt elárulni és ennek a müvelete van folyamatban ezidőszerint odahaza. Mert az csak világos, hogy ha a szociáldemokrata pártnak az emigráció ügyében más lett volna az állásfoglalása, akkor nem paktáltak volna le Bethlennel, nem engedték volna át a szanálási javaslatot és ez esetben Bethlen nem mondhatott volna a Házban olyan butákat és olyan szemteleneket az emigrációról. Előzetes tárgyalások, előzetes megállapodás és a szanálási javaslat sima átengedésének befejezése után mondta és mondhatta Bethlen István a huszonöt szociáldemokrata képviselőt számláló magyar parlamentben az emigrációról, öt esztendővel a forradalmak után azt, amit mondott. Itt csak a vak nem lát, csak a süket nem hall és a hülye nem ért tisztán. Hogy a humor teljes legyen, megjelent a magyar lapokban Pesthy Pál igazságügyminiszternek egy kommünikéje, amely szerint utasitotta az ügyészségeket, hogy azon emigránsok ellen, akik jelentkeznek abból a célból, hogy visszatérve Magyarországba a biróság elé álljanak, vissza kell vonni a körözőleveleket.

Magyarra forditva ez annyit jelent, hogy az emigránsoknak joguk van hazamenni Magyarországra és állitólag szabadlábon maradhatnak a főtárgyalásig, de minden körülmények között oda kell állni a magyar birák elé és csak a birói itélet után kerülnek fegyházba vagy akasztófára, ha közbe valami egyéni vállalkozás el nem közvetiti őket a Dunába. Ez aztán a vivmány! Jogunk van a független magyar biróság elé állni! Igazán nem is tudtuk idáig, hogy ehez a paktum előtt nem volt jogunk. Mert ugyan mit érünk a szabadlábunkkal, ha csak arra használhatjuk fel, hogy elmegyünk vele a Markóutcába és ott leülünk, mint valami vágómarha a vádlottak padjára. Igy akarja a szociáldemokrata párt likvidálni az emigrációt! Mindenki tudja, hogy mi ezeken a hasábokon mindenkor amellett szállottunk sikra, hogy a nem exponált emigrácló a lehetőséghez képest térjen vissza otthonába, ahonnan kiüldözték. Ma is változatlanul ez az átláspontunk, de ennek az álláspontunknak érintetlenül hagyása mellett is nem vagyunk abban a helyzetben, hogy egyetlen emigránsnak is azt a tanácsot adhassuk, hogy Pesthy Pál igazságügyminiszter urnak erre a rendeletére hazatérjen. Mi ismerjük az ugynevezett független magyar biróságot, nekünk megvan a véleményünk erről a biróságról és éppen ezért óva intünk mindenkit attól, hogy igénybe vegye ezt a kedvezményt, amelyet az uj igazságügyminiszter ur nyujt, hogy visszavont körözőlevél ellenében, szabadlábon menjenek haza odaülni a vádlottak padjára. Ezt az öngyilkosságot épelméjü emigráns nem fogja elkövetni, ezt igen jól kifőzték Bethlen urék és Peyer urék, mert hiszen nem volt nagy müvészet kitalálni, hogy erre az arcátlan blöffre senki nem fog hazatérni Magyarországra. Az emigránsokból fegyenceket akarnak kreálni a szociáldemokráciától támogatott kurzusbirák és minden nyomoron, szenvedésen és nincsetlenségen keresztül is csak azt tudjuk tanácsolni bujdosótársainknak, hogy a világ minden kincséért be ne ugorjanak ennek a gazságnak, inkább tovább nyomorogjanak itt szabadon, semhogy a kurzusbirák igazságosságára bizzák ügyüket és elmenjenek vádlottnak, fegyencnek, esetleg akasztófafüggvénynek. A pertörlés az egyetlen módja az emigráció likvidálásának, de a szociáldemokrata ellenzék mégcsak nem is követeli a pertörlést, hanem amnesztiáról szaval, hogy azután megállapodjon Bethlennel abban, hogy joga van hazamenni az emigrációnak — a fegyházakba. Szégyen gyalázat!

Brett Adolf
Tulajdonos és igazgató
Walfischg. 11. Telefon: 71-0-29
PAVILLON
Bécs legelőkelőbb és legszebb táncpalotája * Naponta 5 órai tea
Este souper * Elsőrangu táncattrakciók

A kiváló „Mühlrad-ingek" II. Praterstraße 39 „Az Ember" olvasoinak 5 % Rabatt

„ZOLLNER" kóservendéglő (Husvét alatt husvéti konyha) II. Hammer-Purgstallgasse 7
Magyar konyha! * Magyarok találkozóhelye! Esti menü * Alapitva: 1874-ben

MAGYAROK PÁRISBAN

••••

Müvészek

A budapesti és utódállambeli lapok időnként sokhasábos beszámolót közölnek külföldön élő magyar müvészekről. Hogy mennyi butaságot, hazugságot és lehetetlenséget halmoznak össze egy-egy ilyen „kiküldött tudósitónktól“ cimü cikkben, arra legjellemzőbb az egyik pesti szinházi ujságnak a Góth-pár párisi tartózkodásáról megjelent riportja, amely hallatlan nagyképüséggel és imponáló szemtelenséggel „leleplezte“, hogy Góthék álruhában járták be a párisi latinnegyedet, nehogy a francia főváros kiváncsi (valóban kiváncsi!) lakói felfedezzék, hogy a pesti hires müvészek ott tartózkodnak. Ahogy Góthékat nem ismerik itt, sem a diáknegyedben, ahol a pesti lap szerint álruhában csavarogtak, sem pedig a szinházak tájékán, éppugy nem ismerik Kolozsváry János szobrász urat, akiről egy véletlenül kezembe került utódállambeli magyar lap azt irta, hogy „városunk szülöttje“, a nagy müvész ma-már ott tart, hogy napi vendége a francia köztársaság elnökének, aki Kolozsváry előtt igen melegen nyilatkozott a magyar müvészetről.“ Egy itt élő, tényleg tehetséges költő, akinek elmondottam, hogy az egyik lap azt közölte róla, hogy a Sorbonne irodalmi nagydiját megnyerte, szomoruan közölte velem, hogy e pillanatban annyi pénz sincs a zsebében, hogy az emlitett lapot valamelyik boulevardi kioszkban megvegye. Pedig ez a fiatal ember, aki többet nem vacsorázott Párisban, mint ebédelt, tényleg megérdemelte volna, hogy legalább a Sorbonne menzájára ingyen étkezési jegyet kapjon. De mert dijat sem nyert és ingyenjegyet sem kapott, elutazott és valahol Zürich mellett irnok egy svájci tehenészet központi irodájában. Ne higyjünk tehát a hencegő, hazudozó szinházi és egyéb lapoknak, külföldön élő magyar müvészeink örülnek, ha éppen megélhetnek és lakásukat rendes időben kifizethetik. Párisban még egy festő, szobrász vagy rajzoló sem gazdagodott meg, egy sem vett házat, örül, ha egy-két frankos alpakka villát szerezhet be a kopott, rozsdás pléhedények ellensulyozására.

*

Körülbelül száz magyar müvész él Párisban. A legrégebben kivándorolt közöttük Vértes Marcell rajzoló, akiről a pesti lapok szintén rémregényeket irtak össze. Vértes tényleg sokat dolgozik, igen kitünő plakátokat rajzol és elég rendesen keres, de szó sincs „Az Est“ és „Szinházi Élet“ által annyiszor emlegetett francia százezrekről. Ismerik és megfizetik. Ennél többet nem ért eddig el, de hiszen ez is gyönyörü eredmény.

A „Matin“ közkedvelt rajzolója, Dezső Alajos, akinek Derzo aláirásu karrikaturái népszerüek. Társa Kelen Imre, akivel együtt most készitették el a párisi börze hireseinek albumát. Kelen ezenkivül a baloldali „Le Quotidie“ rajzolója.

Tihanyi Lajos, festőmüvész, a legkiválóbb és legtehetségesebb magyar portréfestő, szintén Párisban él. Most adott ki egy albumot: a legismertebb modern költők portréi vannak benne. Nemsokára kiállitása lesz Párisban, egészen bizonyos, hogy feltünő sikerrel.

Pór Bertalan, a régi Nyolcak Pór Bercije, szintén itt él. Sokat dolgozik egy kis montparnassei hotelszobában, mert mütermet nem kap.

Kernstock Károly nemrég jött át Berlinből Párisba. Nemsokára ideérkeznek Németországban festett képei és ősszel meglesz a kiállitása is. Az emigráns, üldözött Kernstock Károly nevét ma már valóban ugy ismerik Párisban, mint Magyarországon.

Fia, ifjabb Kernstock Károly szobrász, az őszi kiállitáson szerepelt egy stilizált Mária szobrával. A szobor jóáron elkelt és Kernstock nyugodtan, gondtalanul dolgozhat mütermében tovább.

Kónya Sándor, iparmüvész az egyik Párisban dolgozó amerikai filmgyárnál van, mint tervező. Nem fizetik valami bőségesen munkáját, de megél. Ezenkivül francia és angol lapoknak dolgozik, természetesen rajzonként fizetik.

Vadász Miklós rajzoló, akiről pesti barátai dicshimnuszokat zengtek, alig dolgozik. Az utolsó tiz hónap alatt nem jelent meg több, mint öt rajza a párisi napi- és hetilapokban. Szintén nem az a hátborzongatóan népszerü müvész, akinek odahaza hiszik. Sőt.

A Montmartre kedvenc magyar piktorja Biró János, a kitünő miniatür festő. Róla nem igen szoktak megemlékezni a magyar lapok, pedig igen becsületes és eredményes munkát végez. Igaz, hogy amig mütermet szerzett, csapos volt egy éjjeli kávéházban, de a pesti lapok csak a „jó összeköttetésü“ magyar müvészeket favorizálják.

Sors Iván festő arról hires, hogy nem létezik olyan párisi napilap, amelyik ne közölte volna rajzát. Mint csehszlovák, főleg a csehszlovák nagyságokat és kapacitásokat tartja raktáron. Az „Excelsior“ féloldalon közölte legutóbb egy Massaryk-rajzát.

Elvonultan, de annál intenzivebben dolgozik Párisban Freiwirth László iparmüvész. A legszebb ruhaterveket ő késziti.

Bródy Sándor fia, Bródy Illés festőmüvész, szintén Párisban él. Sokat tanul, ugyhogy nemsokára résztvehet valamelyik komolyabb tárlaton.

Bór Pál szobrász három szobra szerepelt legutóbb a kiállitáson. A szobrokat Mannheim, itteni magyar bankár vette meg nemcsak azért, hogy egy magyar müvészt pénzhez juttasson, hanem mert tényleg tehetséges munkát vásárolhatott.

Egy Mészáros nevü fiatal szobrász szintén szép eredményeket mutat. Ő a legfiatalabb tagja az itteni magyar müvészkolóniának, de nem a legtehetségtelenebb közöttük.

Medgyes László festő, akinek nemrég kiállitása volt, szinte nem is számitódik a magyar müvészek közé. Medgyes, aki hosszu idő óta él Párisban, francia festőnek számit. Talán még francia barátai sem tudják, hogy magyar, a francia lapok pedig, amelyek kivált kiváló tehetségéről irnak, soha nem emlitik nemzetiségét.

Az itt élő magyar festők, szobrászok, iparmüvészek és rajzolók életéről, küzködéséről és törekvéseiről egész kötetet lehetne irni. Azok, akik saját munkájukból élnek, bizony sokszor éhesen fekszenek le és örülnek, ha másnap eladhatják rajzukat 30—40 frankért, amiből két napig igen szerényen elvegetálhatnak. Az ugynevezett beérkezettek pedig alig segitenek rajtuk, mert arra hivatkoznak, hogy amikor ők voltak lakás nélkül, rajtuk sem segitettek az akkori arrive-ék. A jogos remény tehát az, hogy előbb-utóbb mindenki beérkezik, aki megjárta Párist és megtanulta a festés, rajzolás és éhezés nem-könnyü müvészetét.

Páris, április

Halmi József

Ady a kortársak között

Irta: HATVANY LAJOS

Eleinte ugy volt, hogy a „Pesti Napló“ temeti Ady Endrét. Most másodszor szólt közbe Jászi Oszkár, ki a kormánynál kieszközölte Ady számára az egyetlen méltó temetést, hogy a nemzet halottja lészen.

A halál napjának délutánján a „Pesti Napló“ szerkesztői szobájában egybegyültek: Jászi Oszkár, Babits Mihály, Móricz Zsigmond és a kultuszminisztérium kiküldöttje: Czakó, osztálytanácsos. Följegyzem e morbid konferencia jellegzetes apróságait: A tanácsos ur kezében egy nagy kék árkus papir volt: a Mikszáth temetéséről szóló akta; ehhez a költségvetéshez tartsuk magunkat. Ebben a percben jelentkezett a Pompes funébres embere, aki kijelentette, hogy ő tudja, hogy az ilyet hogy kell. Görgeyt is a Muzeumból temették, meg Justh Gyulát is. Csak egy baj van, hogy a kandeláberekbe a mai viszonyok között nem lehet spirituszt szerezni. Jászi Oszkár kifejezi azt a tapintatos és bölcs óhajt, hogy a temetés a mai időkhöz méltón, azaz a Mikszáthénál kisebb pompával folyjék le. Most a Pompes funébres ember egy költségvetést olvas fel. Minden egyes tételnél külön megállunk, Megállapitjuk, hogy nem óhajtunk érckoporsót Ady számára, hanem fából valót. De a temetési vállalkozó figyelmeztet rá, hogy akit a Muzeumban több napra felravataloznak, annak érckoporsó kell. Majd a beszédek sorrendjét állapitjuk meg s egyszersmind azt is, hogy a diszsirhely helyének felkeresésére Babitssal, Móriczczal, kimegyek másnap a temetőbe. Közbe egy-egy sóhaj: Szegény Bandi, ami a hivatalos gyászülést egyszerre bus baráti gyásznak hangulatába ejti.

Kedden délben a Jókai sirjától jobbra, a temető főalleejában állunk hárman s mintha összebeszéltünk volna, kijelölünk egy kis fácskákkal beültetett szabad helyet. Ez az Ady sirja. Azonban, mikor a temető igazgatóságának bejelentjük óhajunkat, ott azzal fogadnak, hogy Ady számára nem diszsirhelyet jelöltek, hanem csak ingyenhelyet ajándékozott a főváros és ezt a sirt a temetőben már valahol meg is ásták. Tehát el kell mennünk a városházára.

Itt Folkusházy polgármester és Wildner tanácsnok fogadnak, kiknek Móricz Zsigmond előadja, hogy a fiatal irodalom meg akarja jelölni legnagyobb halottjának sirját és diszsirhelyet kér. (A „fiatal“ szóra kissé felszisszentem. Van egy halhatatlan halottunk s magunk is itt állunk kopottan, kopaszan, s tudunk fiatalokat, akik számára bizony utatálló vének vagyunk.) A polgármester rendelkezik, s mig a temető mérnökével beszélhetnénk, azalatt Adyról folyik a szó. A városi urak elmondják rosszaló véleményüket Ady életmódjáról: hogy ez az ember bizony sohse kimélte az egészségét. Most jön a főmérnök nagy mappával. A kiépitendő temető terve. Sugárutak és körutak, melyeket a régi csontokon keresztül uj csontok számára fognak törni. Valahogy megtaláljuk mégis azt a sirhelyet, mely az Adyé. Baj van! Ezt Blaháné számára jelölték „ezt már megigérték a méltóságos asszonynak“. Felmegyünk a városháza temetői irodájába s ott hosszas beszélgetés folyik az igazgatósággal, melyből Babits meg én ilyeneket hallunk: Igen az a telek a korcsmáros mauzoleuma mellett; igen, igen, az! Szóval szabad, mi? Nagyszerü! Szüret! Babitssal egymásra nézünk: szüret. Mennyire Adyhoz illő szó ez! Még abban is van valami végzetes irónia, hogy az ő sirja egy korcsmárosnak idetlen mauzoleuma mellé kerül.

Most még spirituszt kérünk a polgármestertől, mire ő kérdi, hogy mennyit. Nem tudjuk, mennyi kell. Erre a polgármester az ilyenekben gyakorlott ember okosságával figyelmeztet rá, hogy a temetési vállalkozók ilyenkor rendesen egy harmadával vagy ötven percenttel tulbecsülik a szükséges quantumot, hogy a nemzet ünnepe után még jusson, illetve maradjon valami az értékes anyagból nekik is.

Újra kimegyek a temetőbe. Végigmérjük a sir hosszát, szélét és kérjük, hogy a fácskákat lehetőleg ne bántsák. Most már Beck Fülöp a szobrász is velünk van, — az ő müvészi szeme is megelégedéssel pihen az Adyhoz méltó gyászhelyen. A temető barbár és csuf. Legdiszesebb helyén olyan ripszes és gipszes, mint az élők városa odabenn. De az Ady sirja valahogy azért szép, habár ama bizonyos vendéglősi mauzoleum kissé nehézzé teszi a müvészi megoldást.

A temetőből elmegyünk a muzeumba. Ott már építik a ravatalt. A középső teremben ácsok ácsolnak valami rendkivül magasat. Erezzük, hogy Bandi, aki barát volt, testiségben mennyire távolodik tőlünk, már kezdődik bennünk a felmagasztosulás, az Ady-legenda. Egy csinos süldőleányka besurran, kezében Ady-kötet, ugy néz be a fekete terembe. Elfogódottan távozunk.

Délután öt óra felé bejelentem a délelőtt végzetteket Adynénak. Ott ül Rippl-Rónay és egynémely barátok, kiket az élő Ady körül szoktam volt látni. A három meleg, intim kis szobából ijedten gondolok arra a hideg fekete fatákolmányra, mely a Muzeumban készül. A kedves Bonca nagymama, Ady feleségének nagyanyja, kit Ady fiulan szeretett, igy szól: „Mondtam neki, mikor szanatóriumba ment, visszajössz Bandi, tavasz lesz, elmegyünk Csucsára, de ő a fejével nemet intett. Szegény Bandi!“

A fotográfiáit nézik. Ott ül Ady volt titkára, mutatja nekem Ady vidéken megjelent kis verskötetei, ezeket a könyvészeti ritkaságokat. Rippl-Rónai zsebében is van egy ilyen könyv Kunfi Zsigmondéknak szóló ajánlással.

A titkár: Ady azt mondta nekem sokszor, hogy ahol ilyen könyveket találok, ott el kell égetni. Esküdjem meg, hogy sohse mutatom senkinek. Pedig most majd ezeket a könyveket is ki kell adni.

Az életrajziró dolga lesz megérteni a fejlődést, rámutatni az átmenetre.

*

Amikor Adynétól elmegyek, a Kossuth Lajos-utcában szemben találom Móriczot és Beck Fülöpöt. A Muzeumból jöttek. Azt mondják, hogy Ady koporsója, mely már fön a muzeumi ravatalon fekszik, mindenféle aranydisztől éktelen. Ők a Pompes funébres vállalathoz mennek, menjek velük. Uj koporsó kell Adynak. Bemegyünk a Kigyó-utcai boltba. Kiteregetik elébünk egy kis kartonlapon a koporsó-kollekciót: tessék válaszszunk! Ez se kell, az se kell. Végre megállapodunk egy fekete koporsóban, mely a raktárban lelhető fel. A pulpituson ezalatt egy rovatos kartonlapot látok: a halott neve, a temetés helye, a temetés ideje. A rovatok szép rondirással kitöltve, hogy a halott neve: Ady Endre; a temetés helye: a muzeum, — és a temetés ideje: délután két órakor.

Igaza volt a polgármesternek, tényleg még a spiritusz-ügy izgatja a vállalkozót: Honnét kap a kandeláberekbe spirituszt? Megnyugtatom őt, hogy a polgármester rendelkezésére ez is meglesz.

*

A temetés napján ott állunk a Muzeum előtt Adynéval és a nagymamával, a kedves, tiszteletreméltó matronával. A muzeumkert előtt zajong a tömeg, nincs rá mód, hogy bemenjünk. Végre mégis csak rászánjuk magunkat: „Utat az özvegynek!“ kiáltom. Az emberek meg se mozdulnak. A muzeum lépcsői el vannak zárva, odafönn valami sisakos, egyenruhás, meg Beregi meg Odry, egy-két ismerős arc. „Utat az özvegynek!“ bömbölöm mégegyszer fel a lépcsőre. Most meghallják az odafönn intézkedők, s nagynehezen eljut Adyné az ura ravatalához. Magam ott állok a lépcsőn, nézek le az irtózatos rohamra, mely a lépcső vasrácsa ellen indul. Kérdem: mért nincs rend? Hiszen a szocialista pártvezetőség megigérte a Vörösmarty Akadémiának? Mire a felelet: Móricznak meg is igérték, hogy karhatalmi kirendeltséget kapunk, de délelőtt az egész karhatalmat hirtelen Budára hivatta a hadügyminiszter. Éreztem, hogy a dolog kinos, de éreztem azt is, hogy az Ady temetése nem lehet közönséges, hivatalos temetés, s hogy ebbe a zugásba, morgásba, haragba, ezekbe a miniszterekbe és hölgyekbe, kik a vasrácson átugrálnak, szóval ebben a halálon tuli forrongásban tagadhatatlanul van valami Adyhoz illő stilus. Mikor a ravatal termét becsukták odakünn, s a beszédek kezdődtek, hallatszott kintről a tömeg morajlás. S a beszédek alatt egyszerre csak szétvált a fekete kárpit valahol oldalt és látszott és hallatszott, amint a lépcsőkön rohannak az emberek, s a miniszterek mögött a pódiumon urak, hölgyek, diákok tolakodtak be a terembe. Ez igy jó, ez igy helyes, ez igy adys!

Ady szocialista temetést kapott és radikálisat. Hiszen az volt: szocialista és radikális. De nem lehet tagadni, hogy kiállhatott volna valaki arra a pódiumra és odaszólhatott volna a ravatal felé: Ez a ravatal az utolsó magyar ur, a régi magyar uraság fényes rakétájából kilobbant utolsó csillag ravatala! Ezt is lehetett volna mondani, mert Ady mondta:

Én voltam ur, a Vers csak cifra szolga,
Hulltommal hullni: ez a szolga dolga,
Ha a Nagyur sirja szolgákat követel.

*

Most mért jegyeztem fel mindezt? A költő léte gyökerébe az emberen keresztül nem láttam bele. Exisztenciális fontosságu számomra az Adyval való találkozás talán sohsem lett volna, ha csupán Adyt, az embert ismerem, s nem olvastam volt hozzá Adyt, a költőt. A költő pedig itt van, kötetei itt feküsznek az asztalon. Egy teljes ember, egy teljes sors, minden, ami kell.

*

És még egyszer fölmerül a kérdés, hogy mért kinoz elmult idők nagyjai felé annyiunkat a kiolthatatlan anekdotikus kiváncsiság, mikor a jelen anekdotájának jelentéktelenségét magunk tudjuk és érezzük legjobban.

Egy-két asszonyon kivül, kiket a sors Adyhoz láncolt hosszu éveken át, Ady személyes ismeretsége talán senkinek sem jelentett annyit, mint nekem. De ennek a személyes ismeretségnek fontossága semmiképen sincs arányban ama eszmei jelentőséggel, mellyel Ady az én életembe, a mindannyiunk életébe müvein át behatolt Viszont vannak sokkal csekélyebb jelentőségü, igen problematikus müveket alkotó iróegyének, akiknek személyes érintkezése katasztrófális befolyásu mindannyiunkra. Miért van ez? Ez a harmadik nyilt kérdés, melyre feleletet nem tudok adni.

És most van egy önkinzó negyedik kérdésem: mért nem voltunk, mért nem voltam egyenletesen, türelmesen, mindig jó és kedves és elnéző Adyval szemben? Megmondtam neki sokszor, hogy csodálom, de talán mégsem mondtam elégszer? Nem mondtam neki soha, hogy szeretem, mért nem mondtam soha? Pedig ő azért irt, azért élt, azért kinozta magát, mert szerette volna, hogy szeressék.

Ha most lelkiismeretemmel számot vetek, Ady édesanyján, feleségén, meg a jó Boncza nagymamán kivül, csupa olyan asszonyt és férfit tudok, akik Adynak szeretetben adósai maradtak. A mindenféle emberen segitő olcsó philantropia haszontalanság. Még annál is rosszabb. Mert a társadalom egészének kitatarozását akarja kijátszani részleges toldással-foldással. Igaz, hogy viszont a társadalom egészén való segités vágya, bármily szép, szent és jóhiszemü légyen bár, ugyancsak reménytelen vállalkozás. Tehát mit lehet csinálni? Jónak muszáj lenni az utadba tévedt emberi kiválósággal, folyton jónak, kihagyás nélkül, türelmesen, kötelességszerüen, alázatosan. Adyhoz közülünk senki se volt igazán jó. Nincs az az irás, nincs az a szó, mely ezt a mulasztást valaha kipótolhatná. (Vége.)

Alpesi falu a Praterben (Winzerhaus)

Magyarok vigyázat!
A hires cigányprimás Németh Sándor
rossz időjárás esetén is hangversenyez!

Egy elmaradt kézfogás története

Nem tudom, hogy nem lesz-e belőle lovagias ügy és igy hallatlan indiszkréciót követek el, ha nyilvánosságra hozom, hogy én, a szürke és riasztóan jelentéktelen ujságiró nem fogtam kezet Vadász Miklóssal, a kiváló hazánkfiával, a hires festőmüvésszel, akinek, ha jól emlékszem, maga Vilma, holland királynő személyesen ült modellt. Több nagy emberrel nem fogtam már kezet, de ez azon mult, hogy ők nem tettek ilyen irányu kisérletet. Vadász Miklós ellenben majd három percig nyujtotta elém a jobbját és én mindent megfontoltan és meggondoltan nem paroláztam és csak néztem, néztem azt a kezet, amelyet majdnem vérfoltosnak láttam. Vadász Miklós jelenleg Bécs falai közt időzik. Bécsben, ahol tömegesen vagyunk a magyar forradalom sebesültjei. Ki börtönökből szabadult, ki pedig az akasztófa alól érkezett az egykori császárvárosba... A mester is magán visel némi emigránsjelleget, bár az ellenségeink sem mondhatják róla, hogy közénk, becsületes bujdosók közé volna való. Tagadhatatlan, hogy Vadász Miklós angazsálta magát az októberi forradalomban. A leglelkesebb forradalmárnak mutatkozott, Kéri Pál elválaszthatlan barátja, akik együtt nőttek fel, az októberi napokban is együtt látjuk őket. Vadász Miklós jelentkezik a forradalmi kormány külügyminisztériumában, hogy a magyar delegációval kiutazik Svájcba propagandát csinálni a magyar népköztársaságnak. Nagy összegü svájci frankokat méltóztatott akkor zsebrevágni, amikkel elszámolni viszont elméltóztatott feledkezni. Ott egye meg a fene a frankokat, ezt nem kéri senkisem számon Vadásztól és azt sem lehetne kifogásolni, ha a változott viszony folytán Vadász Miklós tudatára ébredt annak, hogy ő tulajdonképpen a régi rend hive. Hagyják őt rajzolni és festeni, miköze neki a politikához, ő müvész és passz.

A véletlen játéka azonban azt hozta magával, hogy volt egy perc, amikor Vadász Miklóstól egy emberélet függött... Amint emlékezhetünk, Kéri Pált, aki legalább is van olyan büszkesége a magyar kulturának, mint amilyen Vadász Miklós, a forradalom bukása után börtönbe vetették. Horthy aljas ügyészei Tisza István meggyilkolásának vádját szögezték ellene, hogy a hóhér kezére juttassák. Hamis tanu is akadt Lándor Tivadar személyében és egy hamis tanugyár éjjel-nappal dolgozott, hogy lehetővé tegye az amugy is lelkiismeretnélküli vérbiráknak, hogy a lehetetlen vád alapján mégis kötelet hurkoljanak Kéri Pál nyakára. A biróság, amely egyformán terhelő vallomások mérlegelése után három különféle itéletet olvasott Friedrich Istvánra, Fényes Lászlóra és Kéri Pálra; az októberi forradalom bünbakjává avatta Kérit. Minden áron halál és halál és Kéri Pál két és félévet szenvedett a siralomházban. Két és féléven át minden nap ugy feküdt le kemény fekhelyére, hogy reggel vihetik a bakó elé... És azalatt és amig Kéri Pál darócruhában szuronyos börtönőrök között viaskodott Gadóval, Vadász Miklós Hollandiában élte a világát. Minden józan ember mosolygott a mondvacsinált vádon, amely Kéri Pált bele akarta keverni a Tisza-gyilkosságba. És mosolygott Kéri Pál is. Hiszen abban az időben, amikor a tárgyalás adatai szerint, a tanuk állitása szerint Kéri Pál javában gyilkolta Tiszát, ugyanabban az időben Kéri Pál Vadász Miklóssal együtt szórakozott. Vadász Miklós alibitanuja volt Kéri Pálnak, aki egy és ugyanazon órában nem lehetett együtt Vadásszal egy boudoirban és Tisza-gyilkos a Roheim-villában.

Kéri védője felszólitotta Vadász Miklóst, hogy tegyen eskü alatt vallomást, küldje el tanuvallomását Kéri Pál biráinak. Ő bizonyithatja, hogy Kéri Pál kezéhez nem tapad vér. Vadász Miklós pedig egymásután válasz nélkül hagyta az ügyvéd ajánlott leveleit. Őt nem érdekelte Kéri Pál sorsa, amikor a civilizált Európa remegett Kériért. Vadász Miklós nem tett vallomást, hallgatott mint vadász a füben, nem ment el egy közjegyzőhöz, ő türte és elviselte volna, hogy Kéri Pál szemét a hollók vájják. Ő rajzolta volna tovább Vilma holland királynőt, mintha mi sem történt volna. Ő segédje volt Gadónak, hogy halálos itéletet hozzon és segédje lett volna Bali Mihálynak. Egy szavába került volna és ügyész, biró és hóhér, vád és itélet mind dugába dől. Ezt az egy szót sajnálta Vadász Miklós, aki még az októberi napokban nem sajnált eldicsekedni azzal, hogy Kéri Pálra ő irányitotta Károlyi Mihály figyelmét és nem sajnálta ambicióit bejelenteni a párisi követi állásra. Amig élt a forradalom, amig keresni lehetett, Vadász Miklós fürge, előkelő alakja ott sürgött-forgott azok közt, akik életükkel is szolgálták volna a forradalmat. De amikor vállalni kellett volna valamit a forradalomból, amikor egyszer embernek kellett volna lennie, Vadász Miklós nem hallotta a halálba menő barátjának segélykiáltását. Hiszen csak azt kellett volna megtennie, amit Hock János és Hatvany Lajos tettek, akik irásos vallomást küldtek be Kéri érdekében a biróságnak. Vadász Miklós mást tett.

Kéri Pálnak egy másik barátja is volt, aki szintén részt vett a svájci utban, dr. Ernszt Ottó, aki ugyan nem volt alibi-tanuja Kéri Pálnak, de nem hagyta veszni a barátját. Dr. Ernszt Ottó eleinte levelekkel ostromolta Vadász Miklóst, akit felhivott, hogy tegye meg vallomását Kéri végzetes ügyében: életről van szó! Vadász Miklós most sem válaszolt. Erre dr. Ernszt Ottó áldozatos utra határozta magát. Elutazott Hollandiába, hogy Vadászt személyesen felkeresse, elvigye egy közjegyzőhöz és vallomásáról jegyzőkönyvet vegyen fel. Ernszt Ottót Hollandiában letartóztatták. Vadász Miklós jelentette fel, hogy forradalmat jött szitni Hollandiába. Amikor nagynehezen sikerült Ernsztnek kiszabaditani magát a Vadász által juttatott fogságból, hasztalan tett kisérletet, hogy Vadász Miklóssal találkozhasson. A mester letagadtatta magát, a mester nem tette meg a vallomást. A Tisza-pör anélkül folyt le, hogy Kéri Pál alibit igazolhatott volna. Ha közben nincs a fogolycsere akció — még gondolni is borzalmas erre — Kéri Pál szándékos gyilkosa Vadász Miklós ma Kain-bélyeggel jár a homlokán.

Én már a szándékot is tettnek minősitettem és ott láttam égni a Kain-jelet, amikor husvét hétfőjének éjszakáján egy bécsi barban véletlenül találkoztunk. Én Biró Mihály barátommal busultam és Vadász ur közeledett.

— Jó estét — mondta és a kezét nyujtotta... Három percig tartotta a szoritásra nyujtott kezét (e percben hirtelen arra gondoltam, hogy mi történne, ha most Héjjas Iván is kezelni akarna velem, hisz annyit beszélnek mostanában a lelkek kiengesztelődéséről), aztán feleszmélt.

— Ön nem akar kezet fogni velem? — kérdezte.

— Nem — válaszoltam határozottan és harag nélkül.

Mire Vadász Miklós szépen elsietett. Botrány nem volt. Másnap délig vártam a segédeket, akiknek kijelentettem volna, hogy nem akartam Vadász urat megsérteni. Megsértette őt az isten...

H. J.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

A nevezetes férfiu, akit ez a portré ábrázol, Hegedüs Györggyel, magyar nemzetgyülési képviselővel és ébredővezérrel azonos, amit sajátkezü aláirásával is igazol. Hogy ezt a szép ember-arcképet leközöljük, nem célunk, hogy népszerüségét emeljük. Csak azt akarjuk elérni, hogy ha esetleg ujból Bécsbe jönne, a bujdosó magyarok ráismerjenek. Hegedüs György volt, aki legutóbb a magyar munkásságot csőcseléknek nevezte. Amint látjuk, Hegedüs Györgynek volt pofája, hogy — amikor az interparlamentáris konferencia Bécsben járt — egy emigráns rajzolóval, Kónya Sándorral rajzoltassa le magát.

Antal Sándor:

Garabonciás ének

Pozsonyban, hivatalos nevén Bratislavában, tehát csehszlovák földön hagyta el a sajtót Antal Sándor uj könyve: Garabonciás ének. Elfogódottan lapozgatunk a minden izében finom és esztétikus megjelenésü könyvben, amely Antal Sándor verses megnyilatkozásainak büszke foglalatja. Vagy huszonöt esztendeje kedves ismerősünk Antal Sándor egyedül álló magyar figurája, régi, hü barát, ifjukori álmodótárs, közös vágyak vágyója, nekünk mindörökre gyöngénk. Nem tudjuk máskép nézni, mint szubjektiven, a szivünkön keresztül, kedves, megmaradt ereklyéjét egy összedőlt világnak, amelyet nem szününk meg siratni, ameddig élünk. Hogyne olvasnánk elfogódottan Antal Sándor uj könyvét, amikor a magyar prózának ez a nagyerejü, zengő beszédü müvelője szürkülő fejjel, egy számára idegen kisváros hétköznapi gyötrelmeitől körülárkolva: egyszerre csak versben kezd beszélni. Mindenki más versiráson kezdi és szomoru prózában folytatja és Antal Sándor furcsasága, jellegzetessége jelentkezik abban is, hogy ő, aki prózában olyan szépeket, olyan nemeseket és olyan értékeseket irt már, öregségére versirásra adta fehéredő, bölcs fejét. Antal Sándor költeményei egy görög filozófus mélységét és egy ifju költő lirájának melegét ölelik magukba, valami eddig senkitől sem hallott egyéni muzsikában. A verses forma voltaképpen keveset változtat Antal Sándor irói egyéniségén, amely néhány esztendei hallgatás után megnemesedve, kimélyülve, sulyban, erőben megnövekedve bontakozik ki előttünk és amig olvassuk ezeket a furcsa, itt-ott biblikus, de mindig áhitatszülte, klasszikusan kusza sorokat, egy üzött, bántott, sokat szenvedett, de az idők minden változásában harmónikus lelki életet élő férfi csöndesen vérző, fájó szive dobog felénk.

Amikor ellágyult tekintetünk végigszánt a „Garabonciás ének" mélyről felsiró éneksorán, feltör bennünk az érzés: milyen kár, hogy Antal Sándor politikáról is szokott irni, milyen kár, hogy az élet gondjai belesodorják őt a napi politika tülekedésébe és milyen fájdalmas, hogy szebbre hivatott tollával az ő lelkületétől merőben idegen és távolálló érdekeket kénytelen szolgálni. Bennünket a politikus Antal Sándor sohasem érdekelt, mi Antal Sándort, a nagytehetségü magyar irót, a melegszivü embert, a hüséges bajtársat figyeltük és szerettük mindig és az ő egyéniségének anyaga olyan gránitból épült, amelyet semmi ki nem kezdhet. A „Garabonciás ének" gyönyörü könyv, szeretettel ajánljuk mindenkinek, aki a tiszta müvészetet szomjuhozza.

(g. f.)

Viaskodás a halottal

Károlyi Mihálynak

Vagyunk néhányan lopva temetők,
sietve, kik húztunk egy pár kapa földet
tegnapi életünk alig behantolt sirgödörére.
Dehogy kell oda domb vagy más jele annak,
hogy itt elmult egy volt valami.

Vigyázva tapossuk simára a földet,
mint esett cseléd,
ki ócska kötényből csinált szemfödelet
az úrfi kölykének.
Nem úgy én, ki mindenemet ráadtam, amim [volt:
disz meg öröm, bíborszínü gyönyör, lilaszín [fájdalom,
mit adtak vagy vettem egy tegnapig tartó [életen által.
Maradtam meztelen szegényen.
Csak annyi erőm sincs, mint a cselédnek,
a vérem is úgy áztatja a földet,
mely alatt díszben fekszik most ő, kit megöltem.

Az arcát megnézni nem mertem.
Féltem meglátni tegnapi énem szemét,
mert hát hogyha él még és nem merem ujra [megölni.

Hogy senki ne sejtse, mi tettem,
ágyszalmazsákom odavetettem a földre,
és büntakarónak elfáradt testemet dobtam le [rája,
összehúzódva, kinjában gyötrődve annak,
mit érez a gyilkos, ki nem tudott egészen ölni,
és fekszik sajátmaga-áldozat sirja felett.

Az álom nehéz kocsijának nagy kerekével
kén' a multat lehengerelni, de nem megy.
Mert érzem a tegnapi embert
hogy mozog a földnek alatta és élni akar.

Szétvetem lábam és karjaimat,
és igy birkózunk ketten irtózatos nagy erővel,
mert élni nekem kell,
és nem birnék tőle, ki mindent tud róla,
hogy nem ma: mi történt velem.
Ha volna nézője e harcnak, nem tudná,
hogy köztünk melyik az élő, melyik a holt?
Én vagyok-é az erősebb vagy ő?

Befúrom fejemet mélyen, hogy érzem a földet
és hallom az ő lihegését.
A máért vonagló teste fölött birkózó dühvel [fordulok át.
s' a földön keresztül mélyitem hörgő torkába [fogaimat.
A számban nyirkos földdel keverve
érzem a vérét forrón ömölni.

Megöltem, de vére mért forró? Az ki halott,
kihülni mért nem akar?
Mért engem borit a hideg verejték, ki élek,
és ő mért oly forró, ki tegnapi volt?

Két vállam bár nyomta a földet,
de ő volt alul, és győztem, mint senki.
Vérgőz ömlik a számból.
Diadalmas, szilaj röhögéssel kéne köszönni a [mának,
és én meg csak sírni tudok.
Csak ölni lett volna erőm? De élni, kacagni,
ujra akarni, a tegnap holttestén
talán már nem is lehet?

Az volt tán a kis szép, a kis jó, a félig erős, [ki voltam?
A nagy szakadékot elkerülő, kis ívben fel- [repülő,
szelíd konyulással gyorsan a földet elérő?
Ez volt tán az igaz, a minden, mi nem vágy,
nem sóhaj volt bennem?

A többi, mostan ki élek, festett háza vagyok [csak
üres magamnak?
Deszkapalánk mögött őrzöm a semmit,
és hiszek a nagy plakátnak,
mit éjjel magam ragaszték orcámra,
arról a nagyszerüről, ami nincsen és nem lesz?
Elmúlt volna hát minden, mi lennem és [bennem adódott,
és az, kit megöltem a tegnapi nappal,
az nem csak a mult, de minden?
Holtan is élőbb, mint én?

Nem baj. Egy apró, méltatlant mégis meg- [öltem,
lehullott a tegnap kolonca énrólam,
könnyü a vállam és üres az utam, ha lépni [tudok.
Sajgó ágyékkal én mégis felállok,
karjaimat én mégis kitárom, erősek uj Napja: [Feléd!
Sugarad uj forróságát beszivom.

Nincs tanu arra, ki voltam, és nincsen annak [tudója,
hogy gyönge és dermedt vagyok.
Ha botorkázva is, én biz' csak nekilendülök.
Tegnaptalan meztelenséggel kezdem el ujra [a harcot.
Most, hogy nem voltam, érzem, hogy lenni [fogok.

Antal Sándor

HIREK

Dzurányi László levele

„Az Ember“ szerkesztője a következő meghatóan szép levelet kapta Dzurányi László kassai szerkesztőtől:

Kosice-Kassa, 1924 április 21.

Kedves jó Kollegám,

— hogy kimenekedve a mi drága, álomtalan Bohémiánkból, a polgári boldogulás utcájában próbáltam ágyat vetni magamnak, megadatott számomra az a különös és szokatlan szerencse, hogy elolvashattam a saját nekrológjaimat, kedvesen elfogult baráti szivek bucsuztatását. És a csupa jó szavak meleg árja elé mégcsak zsilipet sem állithattam, hogy: ne, fiuk, hiszen én mindig, őszintén ugy szerettem, hogy két borgis-sorban intéződjenek el apró sorsváltozásaim, — mert a halottnak sok szép joga közt az már nem maradt meg, hogy beleszóljon a saját nekrológjaiba.

Hanem, kedves jó Kollégám, a tisztes halott siri nyugalmát a legmélyebbről Ön verte föl. Az Ön nemvárt bucsuztatásának csodálatos zengésü harangszava — bizony — nagyonnagyon sziventalált, folyton el-elszorult a torkom tőle s aznap délben nem tudtam bemenni az étterembe, hogy köszöntsem a vendégeimet...

Szivemből köszönöm Önnek ezt a nekem örökké becses megemlékezést, amely annál nagyobb érték számomra, mert hiszen alig volt az életben egykét rövid találkozásunk, nem is egy fronton harcoltunk, csak az ideáljaink voltak rokonok s az igazságunk, amire elveken, irányokon tul, mindent összefoglaló emberszeretetünkben törekedtünk, volt egy. A cikke, melyben oly melegen s oly félreismerhetetlenül lüktet a Göndör Ferenc mindent fölérző igaz emberszive, mégis annyi benső együttérzést, oly mély megértést fejez ki, hogy testvérem sem tehette volna ezt különbül. Fogadja érte igaz-testvéri kézszoritásomat és hálámat.

Végtelenül boldoggá tenne, ha errejártában meglátogatna a Savoyban s együtt tölthetnénk egy számomra nagyon kedves estét, megbeszélnők a multat s jövendőt s végezetül akár valóban halálosan is leinnók magunkat, ha a konzekvenciák ugy hoznák magukkal.

Minden jókat kivánok, kedves kollegám és mindenekfölött: mielőbbi, szerencsés hazatérést!

Igaz szeretettel köszönti jó hive

Dzurányi László.

— **Amnesztia — Bulgáriában.** Szofiából jelentik: A szobranje a kormány javaslatára törvényt hozott, amely szerint az 1922. évi kommunista és agrárforradalmak résztvevőinek megkegyelmeznek. Amnesztiát nem kapnak a vezetők. Az amnesztiának a Radoszlavov-kormány tagjaira való kiterjesztését a kormány ellenezte és igy a szobranje is elvetette.

— **Akinek megkegyelmeznek.** Eszláry Károly volt különitményi tiszt az utcán agyonlőtte Friedwalszky András banktitkárt. A biróság kétévi és 9 havi börtönre itélte. A büntetés egy részét Eszláry leülte, a gyilkos hátralevő büntetését Horthy kegyelme elengedte.

— **A Világosság májusi felvonulása.** Megirtuk, hogy a Világosság szocialista egyesület tagjai május elsején, reggel 8 órakor a Sitftgasse és Siebensterngasse sarkán levő Viktória-kávéházban gyülekeznek, ahol rövid májusi ünnepséget tartanak. A Viktóriából fél 9 órakor menetté alakulva csatlakoznak az osztrák szociáldemokrata párt májusi fölvonulásához. A Kör tagjai szivesen látnak maguk között minden velük rokonszenvező érdeklődőt.

— **Bálint Aladár meghalt.** Bálint Aladár iró, a „Népszava“ zenekritikusa meghalt. Bálint az Országos Munkásbiztositó Pénztárnak volt a tisztviselője, a kurzus azonban megfosztotta ettől a sovány kenyerétől is.

„Az Ember“ a szociáldemokrata pártkongresszuson

Hálásan kell nyugtáznunk, hogy a szociáldemokrata párt jelenlegi vezetősége nem feledkezett meg „Az Ember“-ről és annak szerkesztőjéről sem a legutóbbi pártkongresszuson. Nehéz is lett volna megfeledkezni rólunk, mert „Az Ember“ husvéti száma nagyon sok kongresszusi küldött kezében volt látható és óvatosan, a padok alatt elfojtott örömmel olvasták a kongresszus igazi munkástagjai a pártvezetőségről és a parlamenti frakcióról irt keserü igazságainkat. Olyan nagy volt „Az Ember“ husvéti cikkének hatása, hogy a pártvezetőség szükségét érezte e hatás ellensulyozásának és ebből a célból kedden este 10 óratájban, amikor már az ellenzék nagyrésze eltávozott a kongresszusról és inkább csak a pártvezetőségi csatlósok szükebb köre volt jelen, a kongresszus tanácskozásait vezető Riesz József elnök — heves előtanácskozások után — a pártvezetőség tagjainak izgatott kérésére a következő nyilatkozatot tette:

— Tisztelt Pártgyülés! A munkásmozgalomra váró nagy föladatok a párt csorbitatlan egységét és teljes erejét követelik meg. Ezt az egységet sem belülről, sem kivülről senkinek megbontani, különösen ezekben a sulyos esztendőkben, nem szabad. Teljes erővel vissza kell utasitani és meg kell bélyegezni minden olyan törekvést és támadást, amely a pártot sulyos küzdelmében gyöngitené. A párton belül a kritikának teljes szabadsága van. Korlátokat mindannyiunknak csak a párt jól fölfogott érdekei szabnak. Birálatot mindazok gyakorolhatnak a párt illetékes szervein és testületein keresztül, akik a párthoz tartoznak. Az országon belül és kivül élő elvtársak birálatának is a párt érdekei szabnak határt. Azok, akik ezt a határt tullépik, sulyosan vétenek a párt érdekei ellen, küzdelmünket megnehezitik és szenvedéseinket meghosszabbitják. Ebből a szempontból meg kell bélyegeznünk „Az Ember“ cimü bécsi lap legutóbbi számának a magyar munkásmozgalom, a „Népszava“ és a pártmozgalom élén álló elvtársak ellen intézett durva és minősithetetlen hangu támadását.

— Meg kell mondanunk, hogy „Az Ember“ cimü lap nem pártlap, szerkesztőjével a magyar munkásmozgalomnak semmiféle közössége nincsen; Göndör Ferenc lapjában, a husvéti pártkongresszushoz irt cikkében, a „Népszava“ munkatársait, a párt vezetőit és a magyar munkásmozgalom itthonmaradt minden harcosát példátlan durvasággal, a legsulyosabb harcok közepette megtámadja; azt irja, hogy: „az emigráció hazavezető utját nemcsak a fehér terror bérencei, szolgái és urai, hanem a szociáldemokrata párt vezérei is minden erejükkel megakadályozzák“. Göndör Ferencnek erre a támadására nem lehet más válasza a pártgyülésnek a maga osztatlan egységében, mint hogy megvetését és fölháborodását fejezi ki fölötte.

— A párt minden erejével és harci készségének teljességével viszi a harcot a közszabadságok helyreállításáért. Ennek a harcnak a győzelmes vitelét kockáztatják mindazok, akik hasonló minősithetetlen és rosszindulatu támadásaikkal a munkásmozgalmat gyöngiteni és diszkreditálni igyekeznek. Ezekkel szemben a magyar munkásság csak a legmélyebb megvetését fejezheti ki.

Most tehát itt állunk megvetve és megbélyegezve!

Nem esünk bele abba a hibába, hogy a pártvezetőség stromannjaként szereplő Riesz József egyéniségének jelentőségével foglalkozzunk és eszünkágában sincs ugy tenni, mintha egészen közömbös volna ránk nézve az, hogy a magyarországi szervezett munkásság kongresszusán miket beszélnek rólunk. Nem, szó sincs róla, számunkra nem közömbös a rólunk való vélekedés még akkor sem, ha az a mai pártvezetőség vélekedése, azé a pártvezetőségé, amelyről utóvégre nekünk is megvan a magunk nem egészen titokban tartott véleménye. Riesz József ugynevezett nyilatkozatát eltesszük tehát legszebb emlékeink közé, azon emlékek tárházába, amelyben ötesztendei nehéz áldozatos emigrációs harcaink során kapott, ellenséges és baráti kezek ütötte sebeinket őrizgetjük.

Amiket a szocialista kongresszuson el lehetett mondani „Az Ember“-ről és annak igénytelen szerkesztőjéről, azt nem először mondják el rólunk, ugyanezt sokszor olvashattuk a „Szózat“, az „Uj Nemzedék“ és a „Nemzeti Ujság“ vagy „A Nép“ hasábjain, stilszerü tehát, hogy végül bekerüljenek ezek az aranyigazságok a fehér terror kurzusának legcéltudatosabb organumába: a „Népszavá“-ba is. Olvastunk már egykét esztendővel ezelőtt egy hasonló nyilatkozatot, illetőleg pártvezetőségi határozatot Kunfi Zsigmondnak egy külföldi szocialista pártlapban és „Az Ember“-ben megjelent cikke kapcsán. Kunfit is megbélyegezték, neki is kifejezték a megvetésüket és ezt a lesujtó tényt is megirta a „Népszava“ és megirta az ő virágos, ékes stilusában a „Volksstimme“ hasábjain Rothenstein Móric. Kunfi is kibirta a megbélyegzést, elviselte a megvetést, majd csak kibirjuk és elviseljük mi is valahogy. Hogy a jelenlegi tehetségtelen szocialista vezérkar milyen kitünően elsajátitotta a kurzusideológiát, arra mi sem jellemzőbb, mint az, hogy valamiként Horthy Miklós kormányzó és Bethlen István miniszterelnök ellen intézett támadásainkat a magyar nemzet és a magyar haza ellen való hazaáruló támadásoknak minősitik, azonképpen a szociáldemokrata pártvezetőség és parlamenti frakció egyes tagjai ellen való kritikánkat a szociáldemokrata párt és a „Népszava“ ellen való merényletnek állitják be a kurzusszocialisták. Szóval, Horthy és Bethlen a magyar nemzet és a magyar haza, viszont Peyer és Propper a magyarországi szociáldemokrata párt és a „Népszava“. Tökéletes közöttük az összhang, még az ideológiájuk is teljesen, szinte szóról-szóra azonos.

Nem teszünk ugy, mintha meg volnánk lepve, egészen természetesnek tartjuk azt, ami velünk történik és rezignáltan bár, de nagyon nyugodtan állapitjuk meg, hogy sokesztendős küzdelmeinkért nem is érdemlünk mást, mint amit a szervezett munkásság kongresszusán kaptunk. Lehet, hogy csak a magunk vigasztalására gondoljuk és hisszük, de valóban azt gondoljuk és hittel hisszük, hogy ez a megbélyegzés valamikor a mi vitézségi érmünk lesz, amelyet büszkén és emelt fővel fogunk viselni. Addig is ne felejtsük el, hogy hiszen mi idekint öt éven keresztül nem igen tettünk egyebet, mint a magyar munkásság felszabaditásáért verekedtünk, hogy mások helyett vittük vásárra a bőrünket, hogy szolidaritást vállaltunk minden üldözöttel. Ezért a bününkért kell tehát lakolnunk, Jól van. Ami pedig az emberi és szocialista becsületet, hüséget és bátorságot illeti, ezekben a dolgokban ez a hazátlan ujság és annak sebeket osztó és sebeket kapó szerkesztője olyan magaslaton áll, ahová nemcsak a piszkolódások nem érnek fel, de az erkölcsi tisztaságnak arra a hegycsucsára a piszkolódóknak még a tekintete sem ér fel. Megrázzuk foltos ruhánkat és — megyünk tovább.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

— **Meg lesz a nagy tárgyalás.** Május 20.-ára ismét kitüzték Károlyi Mihály, Garami Ernő és még néhány vezető emigráns ugynevezett bünpörének tárgyalását a budapesti törvényszéken. Ha netán Károlyiék nem jelennének meg ezen a tárgyaláson — aminek igen nagy valószinüsége van — akkor in contumaciam fognak itélkezni Horthy birái a „vádlottak“ fölött. Mulassanak jól az urak és a parlamenti ellenzék, valamint egyéb szanáló belföldi és külföldi funkcionáriusok mit szólnak ahhoz, hogy miután a szanáló javaslatokat elfogadták és miután a jelenlegi kormányrendszert hosszu időre alátámogatták, ez a kormányrendszer azzal kezdi a most már jogerős konszolidációt, hogy a vádlottak padjára hurcolja Magyarország bujdosásban élő legjobbjait.

— **Héjjas Iván ismét szónokolt.** Az Alföldi Brigád ügye ugylátszik teljesen feledésbe merült. A csongrádi bombamerénylők nagyobbrészt szabadon vannak és Héjjas Iván tekintélyén még a szanálási vita folyamán sem esett csorba. Mégis, mintha Héjjas Iván ezekben a viharos napokban elvonult volna. Ez azonban nem áll, Héjjas csak látszólag volt nyugdijban. Ma már, hogy megszavazták a szanálási javaslatot, Héjjas ujból szónokolt. A kecskeméti ébredők megünnepelték a szentkirályi ellenforradalom ötödik évfordulóját. Az ünnepségen Fáy László főispánnal az élükön, a hatóságok vezetői. A A prológot egy Hidvégi Ernő nevü züllött vándorszinész szavalta el, amely után az istennyila: Héjjas Iván szónokolt. A vörösforradalom borzalmairól és az ellenforradalom tisztitó munkájáról beszélt. Büszkeséggel állapitotta meg, hogy az ellenforradalom a társadalmi rend helyreállitása terén uttörő volt. Bizik a szebb magyar jövőben az ellenforradalmi magyarság erős hitével. Beszéde végén fohásszal fordult a magyarok Istenéhez és áldását kérte a sokat szenvedett honra és az elesett ellenforradalmárokra. Az egybegyültek lelkesen megéljenezték az orgoványi gyilkost. Ezután bevonultak egy korcsmába. Héjjas inditványára elhatározták, hogy Horthy Miklóst táviratilag üdvözlik. Tudják meg Szentkirályban is, hogy Héjjas és Horthy egy szövetség.

— **Tuloz Horthy ügyésze.** Amint megirtuk a pesti rendőrség letartóztatta Sztaron Sándort és két munkástársát, akiket azzal gyanusitanak, hogy állitólag merényletet terveztek Horthy Miklós ellen. Dr. Lingmayer ügyészségi alelnök felségsértés büntette cimén inditványozta a vizsgálóbiró előtt mind a három gyanusitottnak a további fogvatartását. Az ügyészség vádja a büntetőtörvénykönyv 126. szakaszának első tételébe ütköző felségsértés büntettére vonatkozik, amelyet a törvény szövege szerint az követ el, aki a királyt meggyilkolja, vagy szándékosan megöli, vagy ezen cselekmények valamelyikének véghezvitelét megkisérli. A felségsértés büntettére a törvény halálbüntetést ir elő. Horthy ügyésze ilyen szertelen tulzásba esik, amikor felségsértés vádját konstruálja azok ellen, akik Horthy élete ellen törnek. Tudtunkkal Horthy még nem koronáztatta meg magát királlyá. Ugylátszik azonban, hogy Horthy birái ismét gyilkolni akarnak és ilyenkor nem néznek a formára.

— **Előadás a pártkongresszusról.** A Világosság Kör Magdalenenstrasse 33. szám alatti helyiségében, e hó 26-án, szombaton délután fél 5 órakor felolvasó taggyülést tart. Tárgy: A magyarországi szociáldemokrata párt kongresszusa. Előadó: Garbai Sándor.

— **Hagyják már békén Tisza Istvánt.** A munkapárt feltámadni készül Magyarországon, Tisza István nevének nimbuszába kapaszkodva próbál ujra berendezkedni az a korrupt és sópanamában született társaság, amelyik Magyarországot a háboru borzalmaiba taszitotta. Legutóbb a Tisza István-Kör ugynevezett serlegavató ünnepén gyültek össze a mungók és Berzeviczy Albert emlékbeszédének frázisain át ostromolták a hatalom bástyáit. Hazai Samutól és Szurmay Sándortól kezdve Rákosi Jenőn és Károlyi Imrén keresztül, le egészen Lándor Tivadarig mindenki ott nyüzsgött a Hungáriaszálló márványtermében, aki azt hiszi magáról, hogy az ország hatalmának kizárólagos kezelésére hivatott. Ugylátszik, Bethlen Istvánnak ez az igazi hadserege és egészen stilusos folytatása és betetőzése volna a Horthy-korszaknak, ha sikerülne hosszu időre berendezkednie a konszolidált reakció munkapárti uralmának. De mért nem beszélnek az urak őszintén, mért nem hagyják nyugodni Tisza Istvánt, mért nem mondják meg, hogy ők elérkezettnek látják az időt Magyarország teljes birtokbavételére.

— **Seszták a táblán.** Seszták, a budapesti törvényszék egyik legfélelmetesebb vészbirája előlép. A kurzus jutalmul eddigi véritéletelért áthelyezi a táblára.

— **A „Panoráma“ harmadik száma** rendkivül gazdag tartalommal megjelent. Képes riportot hoz a Wembley-ben megnyilt angol világbirodalmi óriás-kiállitás szenzációiról, a „Megifjodás problémájának“ legujabb eredményeiről, a világ aktuális eseményeiről, sportról, szinházról, moziról stb. Kedvelt rovatain kivül uj regényt kezd és a legkitünőbb irók novelláit, verseit, humoros apróságokat stb.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

(* Perzsa szőnyegek
Vagy választék legfinomabb szőnyegekben. — Közvetlen behozatal Perzsiából. — Vámszabad raktár a Hauptzollamtnál
Naghi Fathalioff
Wien, I., Bäckerstraße 2

CAFÉ MADRID Wien, II., Praterstr. 76 Esténként **Csicsó Gyula** cigányprimás és zenekara hangversenyez. Minden hétfőn csütörtökön és szombaton reggel 3 óráig nyitva

Luxemburg Róza egy kiadatlan levele

Az „Arbeiter-Zeitung“ husvéti száma közli Luxemburg Róza egy eddig kiadatlan levelét, amelyet a berlini női fogházból irt és magyar forditásban igy hangzik:

1915 február

Kedves . . . !

Vasárnapi levele az első irott üdvözlet volt, amelyet a külvilágból kaptam s igazán nagyon örültem neki. E pillanatban kaptam kézhez második levelét is; szivből köszönöm. Egészen nyugodt lehet felőlem; egészség és kedély dolgában semmi panaszom. A „zöldkocsi“ döcögése se nagyon rázkódtatott meg: Varsóban már megszoktam az ilyesmit. Ah, milyen mulatságos volt a hasonlóság a két zöldkocsi közt! Persze különbségek is vannak: az orosz csendőrök nagy respektussal toloncoltak engem, mint „politikai“-t, a berlini rendőrök ellenben azt mondták, hogy nekik ugyan mindegy, ki vagyok, mi vagyok és belegyömöszöltek kolléganőimmel együtt a kocsiba. No, de ezek lényegtelen dolgok és sohse felejtse el, hogy az életet, akárhogyan fordul, nyugodt és derüs lélekkel ugy kell venni, ahogy van. Nos, ez a derüs lelkinyugalom itt sem hagyott el engem. De nehogy tulzott fogalmai legyenek hősiességemről, őszintén megvallom, hogy amikor azon a napon másodizben, ingre vetkőztettek és talpig agyontapogattak, alig tudtam elnyomni a könnyelmet. Nagyon nehezteltem magamra gyöngeségem miatt s még most sem bocsátottam meg magamnak ezt.

Borzadályos volt az első este. Nem ugyan a fogházi cella, sem az, hogy egyszeriben kipottyantam az élők világából, hanem képzelje, az, hogy hálóingem nélkül, fésületlenül kellett hálóhelyemre mennem. Emlékszik a „Stuart Mária első jelenetére, amikor Máriától elveszik az ékszereit? Lady Kennedy, Mária dadája azt mondja „Az élet apró csecsebecséit nélkülözni nehezebb, mint nagy megpróbáltatásokat elviselni.“ (Ugyan nézzen utána, Schiller bizonyára szebben mondja ezt.) De hová kalandozom el?! Isten verje meg Angliát és bocsássa meg nekem, hogy angol királynővel hasonlitom össze magamat. Egyébként most már birtokomban vannak az élet apró kellemességei, hálóingek, fésük és szappan, hála Károly (Liebknecht. — A szerk.) angyali jóságának és kitartásának; igy hát életem most már szabályos medrében folyik tovább. Nagyon örülök, hogy olyan korán (3/4 6-kor) kell felkelnem és csak arra várok, hogy Nap istenasszony kövesse példámat, hogy legyen valami hasznom is a korai felkelésből. A legszebb az, hogy az udvarban a reggeli sétánál madarakat látok és hallok: szemtelen verebeknek egész raja néha olyan csetepatét rendez, hogy mindig csodálkozom miért nem vág közéjük egy-egy stramm fogházőr; aztán egy pár rigó, amelyek közül a sárgacsőrü him egészen másképp énekel, mint a mi délvidéki rigóink. Olyan furcsa dolgokat fütyörész, hogy nevetni kell; remélem, márciusban és áprilisban megembereli magát és szebben fog flótázni. (Önkéntelenül az én szegény verebeimre gondolok, amelyek már nem találnak teritett asztalt a balkonon és kiabrándultan gubbasztanak az erkély peremén. Talán sirnak is szegények.)

Most pedig, kedves . . ., a legnagyobb tisztességet nyilvánitom Magával szemben; megtisztelőbbet még nem tapasztalt részemről senki: Magára bizom Mimimet. De előbb még várnia kell egy értesitésre, amelyet ügyvédemtől kap. Akkor aztán karján (nem kosárban vagy zsákban!) autón elvisszi őt mind a hét dolgával együtt (kis láda, edények, a piros plüs-szék, amelyen ülni szokott stb.). Mindezt csak egy autóban lehet elszállitani. De, mondom, egyelőre várjon az értesitésre.

Hogy van, mit müvel? Sokat olvas? Remélem. Én ugyszólván egész nap olvasok, rövid megszakitásokkal, amikor eszem, sétálok és a cellát fölmosom. A Nap koronája az a két nyugodt esti óra, 7-től 9-ig, amikor a magamé vagyok és dolgozhatom.

Zetkin asszony, sajnos, annyira föl volt izgulva, hogy nyugtalankodom miatta.

Sok szivélyes üdvözlet. Minden jót, legyen mindig vidám.

L. R.

A Nemzeti Tanács Ady Endre előtt

Hatvany Lajos báró plasztikus, elevenszagu irással és megható őszinteséggel festi le nekünk a Nap lementét. Vonatkozásait Ady Endréhez és Ady Endre napjait az októberi forradalomban. Emlékezések a költővel való találkozásairól, a magyar jövendő ihletett profétájának — akinek megadatott, hogy fogyó szemeivel még megpillanthassa az igéret földjét — végső napjairól, fájdalmas földi elmulásáról ir történelmet Hatvany báró nagy megrendüléssel. A következő felszólalásunkkal Hatvany báró egy tévedését szeretnők helyreigazitani. Kegyeletsértést nem lehet szavaimba belemagyarázni, óh, hogy mernék én valamit Ady Endre halotti maszkján igazitani, sőt azt tartom, hogy Ady emlékének nagy tisztelete parancsolja, hogy ne hallgassunk. Amiképpen a vitás Juhász Gyula verset nem szabad és felesleges Ady Endrének adományozni, ugyanugy meg kell ölnünk Ady Endre legutolsó kakukfiókáját. Hatvany Lajos a Naplementét festi, holott a Nap korongja véresen, vörösen már lebukott volt a hegyek mögé, amikor az októberi forradalom, amelynek Ady Endre kisugárzása adott éltető meleget, diadalmaskodott. A költő lakásán már csak a Nap nyugta és az éjszaka közti szürkület világitott és igy nem csoda, ha Hatvany Lajos különben éles szeme, csalódott. Hatvany Lajos „Az Ember“ legutóbbi számában megirja, hogy a Nemzeti Tanács miképpen hódolt Ady Endrének. A Nemzeti Tanács hódolata Ady Endre előtt valóban történelmi jelenet, ami nagytémája lehetne egy történelmi festőnek.

Hatvany Lajos ezt a jelenetet igy örökiti meg:

Amikor felértem, ép ráadták Adyra azt a bizonyos szép, fekete kabátot, mert otthon rendesen kis barna házikabátkában járt. Már megint ünnepélyes volt az arc meg a jelenség, már megint egészségesnek, fiatalnak, nagyszerünek látszott. Hock János odaállt a középre és egy szép beszédet mondott. Következett volna Ady felelete. Kis papirlapról akarta olvasni, de nem tudta elolvasni többé. Nekem kellett válla fölé hajolnom és ugy olvastam el a szivbe markoló pár sort.

„Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Dadogva, gyáván, de mégis némi büszkeséggel mondok köszönetet Önöknek, a forradalmi magyar nemzet tanácsának, aki eljött a költőhöz.

Betegen és meghatottan, hálásan szorongatom a felém nyujtott kezeket. Dadogva, mert életemben sokat kiabáltam, — dadogva is mondom, milyen jólesik nékem, ez a mindennél nagyobb kitüntetés. Ugy érzem, hogy való és bekövetkezett az én forradalmam.

Ékes magyarnak soha szebbet,
Száz menny és pokol nem adhatott,
Ember ez embertelenségben,
Magyar ez üzött magyartalanságban,
Ujból élő és makacs halott.“

Ezekből a szavakból látni, hogy Ady, ha irt és ha gondolkodott, még teljes ember volt: csak a szava nem birta többé. Engem annyira megrenditett a látvány, hogy nem tudtam, felolvasni, amit rám biztak. Közepén elakadtam, valósággal kinos jelenet volt. A testület bucsuzott Banditól, engem kért, maradjak ott. — Ez is meg volt! — szólt, ajkát fájdalmasan bigyesztve.

Ezekből, már az Ady Endrének imputált szavakból azt lehet látni, hogy ezek a szavak, az első két szót és a befejező verssorokat kivéve, nem Ady Endréé. Micsoda beszédet faragott volna Ady Endre, ha fizikailag még ünnepeltethette volna magát! De sajnos, Ady Endre akkor már eldalolta minden dalát. Az isteni fény kialudott. A Nemzeti Tanács, a reflex-Ady Endrét köszöntötte.

Szerénységemet bizták meg azzal, hogy Ady Endre Veres Pálné-utcai házába megvigyem a hirt, hogy a Nemzeti Tanács utban van és jön hódolatát kifejezni október nagy költőjének. A légfütés nem funkcionált, a lakásban dermesztő hidegség. Ady hosszu házikabátban egy fonott karosszékben üldögélt nagyon sárgán és nagyon betegen. De azért vidáman fogadott és nagyon örült, amikor elmondtam, hogy micsoda nagy tiszteletadás készül, a magyar nemzet forradalmi tanácsa jön hódolni hozzá. Kedveskedett, mint régi váradi ismerősét mutatott be a feleségének, holott én már csak akkor kerültem Váradra, amikor Ady Endre nagy ritkán, egykét napra látogatóba jött. De hát hagytam, hogy együtt voltunk Váradon. Fel kell öltözködni, mondtam, mert jönnek az urak. Gyorsan borbélyért küldött, aki megborotválta.

— Nem hozott hajszeszt? — kérdezte akadozó nyelvvel a borbélyától.

— Nem, nagyságos ur. Elfelejtettem . . .

— Mindig elfelejti, — szólt rá Ady Endre viccesen. — Pedig nem ittam volna meg. — A borbély elment. Adyné besietett a szobába, kikészitette Ady ur fekete ruháját. Azután sietett ő is átöltözködni és egy kis pirositóval élénkitette sápadt arcát. Ady nem tudott egyedül öltözködni. A kis román cseléd öltöztette elég ügyetlenül. Egy negyedóra mulva ott állt diszben az Ady-pár, mind a ketten szépen ki voltak öltözködve, feketében.

— Bandi bátyám — mondom — a Nemzeti Tanács üdvözölni fogja. Beszéd lesz, amire válaszolni illik. Nem volna jó előre elkészülni egy kis beszéddel. Igy szokták ezt a királyok is.

— Jó, nehezen beszélek — válaszolta és leült az iróasztalához. A felesége papirost és ceruzát adott neki.

Öt-tiz percig gubbasztott az iróasztalánál. Eddig derüsen mosolygott, most valami fájdalom költözött arcára. Nem ment és sehogysem ment az irás.

Csak egy szót rajzolt a papirosra: „Dadogva . . .“

Aztán megpróbált diktálni. Csinszka ült a helyére az iróasztalhoz. Ő meg felállt, a diktálás sem akaródzott, egy szót még kihozott:

„. . . gyáván . . .“

Csinszka hiába várt a folytatásra. Nagyon izgatott volt Ady, de a beszéd nem tudott megszületni. Végül oda hivott magához engem és kérőn, szinte könyörgőn rámmeresztette csodálatos szemeit, a ceruzát átnyujtotta:

— Ird meg te . . .

Kimondhatatlanul nagy zavarban voltam és nagy lámpaláz fogott el. Hogy költhetek én beszédet Ady Endrének? Szinte hipnotizálva, transzban odamentem a könyvtárához, megfogtam egy kötetét és fellapoztam. Ugy tetszett, hogy minden verse alkalmas arra, hogy válaszként hasson az üdvözlő beszédre. Aztán gyorsan leültem és kinyögtem azt a néhány sort folytatva, ahogy Ady meginditotta. A három mondat végére odatüztem az Ady-verset. Öreg betükkel lemásoltam és odaadtam Adynak, hogy olvassa el.

— Jó lesz — mondta.

A következő pillanatban éles csengetés. Hock János vezetésével bevonul a Nemzeti Tanács. A szalonban sorakoznak Adyék köré. Hock János előlép és hálás lélekkel átszellemült beszédet intéz Adyhoz. Ady Endre ragyogott. A tabló történelmi jelenetként hatott, az emberek szemében könny csillogott. Csak Adyék kiskutyája nem látszott meghatva lenni az ünnepélyes pillanatoktól. Odamerészkedett az ünnepi szónokhoz és mialatt Hock bácsi beszélt, a cipőjét rángatta. Azután Hatvany Lajos olvasta fel a beszédjét, amit Ady Endre szintén boldog mosollyal hallgatott. Most válaszolni kellett volna. Ady Endre elővette a papirlapot, de csak az első szót tudta elmondani. Hatvany mentette meg a helyzetet. Kivette Ady Endre kezéből a papirlapot és felolvasta — Ady beszédét is.

A Nemzeti Tanács ezután elvonult. Ez is meg volt. És éppen hogy igy volt meg.

Hajnal Jenő

AZ EMBER szerkesztősége:
Hamburgerstrasse 20., II. em. ajtó. 7

Hazatérő emigráns bucsudala

Isten veled, vén eperfa:
Csuf, de öreg Frau Boschán,
Aki éveken át nyuztál
Kegyetlenül ostobán.
Kabinodból elköltözik
Egyik régi butorod,
Elsejénkint emeléssel
Őt többé nem sujtolod.
Ami kevés vérem maradt —
Nem sok lehet, mert hiszen
Mindig szivtad — azt a pesti
Poloskáknak elviszem.
Bocsáss meg, de otthon is kell,
Ha nem is sok, egy kevés,
Mert mi a kőn alapuljon
Otthon a béremelés?
Ott is vért sziv a pióca,
Attól dagad a hasa . . .
Isten veled, vén eperfa,
Elköltözöm én haza.

Bucsuzkodásaim során
Könnyfacsaró bu lenyom,
Mikor tőled is elválok
Kedves Café Museum!
Mennyi tenger sóhajtásom,
S mily kevés pénzem nyeléd,
Hányszor ebédeltem benned
Éhgyomorra feketét!
Hányszor hallék zengedezni
Itt bal és jobb elveket,
Hányszor ömlött itt nyakamba
Eszmecserés fergeteg.
Hányszor láttam itt népbiztost,
Vádbiztost, bizalmikat,
Hányszor menté itt a jövőt
Világforradalmi had!
Hányszor hallám, hogy már holnap
Ismét mienk a haza . . .
Jaj, meguntam, mert helyettem
Igencsak más ment haza.

Téged, drága Viktória
Nem feledlek, persze, nem.
Mindig kedvesen fogadtál:
„Kerem szepen“, „Keszenem“ —
Zengett immár a magyar szó
A Herr Ober ajakán,
Aki még a felöltőm is
Csak magyarul adta rám.
Jaj, de sokszor álmodtam itt,
Mig ez vagy az jól beszélt,
Jaj, de sokszor jólesett a
Fehér kávé-estebéd.
És de hányszor ugy képzeltem:
Otthon vagyok már, mer' a
Helyzet az, hogy e kávéház
A pesti Népopera.
Csak a bornak, Stehweinhallém,
Más volt itt a zamata
És ez, ami ugy hivocskál
A hazán kivül haza.

Vérző szivvel veszek bucsut
Ring és Gürtel tőletek:
Holnap már én fáradt lábam
A Körüton őgyeleg.
Igaz: a vádlottak padján
Később megpihentetem,
S amit régen abbahagytam,
Azt elülről kezdhetem.
De hát ennek egyszer meg kell
Történni utóbb-előbb
S elmondhatom, hogy ott vagyok,
Ahol vagy öt év előtt.
Jelentkezem és ajkamon
Igy zeng majd a honi szó:
— Főügyész ur, itt van, kérem,
Bécsből egy mádi zsidó!
Tudom, ekkor eszembe jut
Az emlékek halmaza,
De hogy erre sor kerüljön:
Legelébb is mars haza!

Csinom Palkó

Nagyságos Asszonyom!
Igen tisztelt Uram!

Értesitjük Önt, hogy legujabb angol és francia divatszöveteink megérkeztek. Mielőtt tavaszi szükségletét beszerzi, feltétlenül tekintse meg nagy raktárainkat.

Prager & Co. *I., Biberstr. 14 (Saroküzlet)*

Korzó Kávéház II., Praterstr. 54 Esténként Bécs legjobb cigányprimása: **Kuppi József** zenekarával hangversenyez. — Magyarok találhozóhelye!

Grand Restaurant **NATIONAL** WIEN, II., Taborstr. 18 Elsőrangu bécsi valamint kóser román és keleti konyha — Meleg és hideg villásreggeli

Regény a paprikáról

Rég várom már, hogy valaki ilyen könyvet irjon. Ezekről a fantasztikus átmeneti hónapokról Középeurópában, a háboru és béke között, az éhségről, a nemzeti bukásról, az erkölcsi anarchiáról — elég anyag tiz nagy regényiró számára.

Most megkisérelte valaki erről regényt alkotni, csudálatoskép nem velünk szenvedő középeurópai iró, hanem egy angol az illető, aki bizonyára ezeket a viharos éveket köztünk töltötte. A szerző neve Geoffrey Moss és a regény cime, „Sweet Pepper". Magyarul: „Paprika". Már a cimből is látni, hogy a regény Budapesten játszik Am szegény kicsi hősnője, Mordaunt Jill, mielőtt Pestre jut, Bécsben él.

Ágyban ismerkedünk meg őnagyságával, egy nagy és drága Ring-szállodában. Természetesen a legdrágább bécsi hotelben lakik; hiszen ő csak aprócska gépirónő a brit fegyverszüneti bizottságnál és kilencszáztizenkilencet irunk . . ."

Ugyanis, ahogy a regény mondja, „ő osztrák értékre számitva nagyobb havifizetést huzott, mint az osztrák miniszterelnök egész évre, ha ugyan egy miniszter ezt a kétséges hivatalt ily hosszu ideig viselhette volna . ."

Igy a kis szegény, ágról-szakadt angol leány Bécsben ugy él, mint egy hercegnő. Kegyetlenül majszolja a szükös bécsi reggelit, mely nyulós, fekete kenyérre kent szilvaizből áll, hogy a savanyu, szalmaszinü teáról ne is szóljunk. Sehol egy kis langyos viz egész Bécsben, sehol nem fütenek, átkozott egy ország . . .

De délben kedves Jillünk Sachernél ebédel. A Sacher nagyszerü. Kis boldogságsziget:

„A teremben egy állványon Ferencz József császár szobra. A köztársaságiak, akiknek ez nem tetszik, menjenek a pokolba. Ez a véleménye Sacherné asszonynak. Az étterem jó hire éppen ugy Sacherné személyére, mint a kitünő konyhára van alapitva. Ha őnagysága kedvel, mindig jó ételeket kapsz, akkor is, ha pénzed nem futja. De ha nem vagy neki szimpatikus és rossz kedvében találod, nem valószinü, hogy asztalhoz ülhetsz nála, ha egyébként királyok tisztelnek. Sachernét ritkán látni és ha megjelenik, félni lehet tőle. Egy lármázó főherceg épp ugy kicsalhat tőle egy pofont, akár egy ügyetlen pincér. Általában, mint minden asszonyuralom, Sacherné uralma is az erőszak uralma.

Azonban Sachernének mindent meg kell bocsátani. Majdnem intézménynek tekinthető. Ma fészke a régi rezsimnek, most amikor a nagy és üres palotákról már omlik a vakolat és a kétfejü sasok az uj demokrácia vörös rongyaival le vannak takarva, Sacherné mindennél maradandóbb az egykori császárvárosban. Hálásnak kell lennünk, hogy Sacherné átélte a békekötést. Ugy látszik, hogy Wilson elnök nem hallhatott róla". Kiváncsiak arra, hogy Jill kisasszony, aki Paprika-országba készül utazni, a Ringstrassei hotelen és Sachernén kivül mit látott Bécsből? Nohát nem látott semmit, tehát valószinü, hogy a szerzője sem és ez a legmegrázóbb a regényben. A szerző, aki szintén az angol misszlónak lehetett a tagja, jóakaratü bácsinak látszik. Szidja a békeszerződést, panaszkodik a szövetségesekre, akik Középeurópát ugyancsak jól ellátták. A Sacherbeli perspektivával itéli meg ezeket az országokat. Ausztriában akkortájt az előkelő szállók nem adhattak teljes kényelmet, emiatt nem szivelheti a köztársasági Ausztriát. Magyarországon Horthy győzelme után már mindent megkaphat. Rajong Magyarországért.

— — — — — — — — — — — —

Szegény Jillt leépitik; a Sacher hercegnője, mint munkanélküli gépirónő, haza kell hogy utazzék Angliába. Egy asszonyi szeszély azonban azt sugja, hogy Magyarországba menjen. Már a hajón egy érdekes ismeretséget köt. Egy parasztnak öltözött gróf egy koffert csempész át a határon. Tudjátok, hogy mi van a kofferben? Egy megkötözött magyar bolseviki, egy vad, akit a hős gróf Bécsből elrabolt . . .

Jill és szerzője nem tudják, hogy a bolsevikivel mi történik a fehér Magyarországon. Ők rajongnak a magyar grófért. Jill annyira, hogy . . .

Igen, nem lehet eltitkolni. Ez a szegény Jill nem igen tud ellentállni a budapesti sok kisértésnek. Óh, a fess huszár, a tokaji bor és a cigánymuzsika! Be kell vallani, hogy Jill életében itt nagy változások történnek. Jill és szerzője, tagadhatatlan, nagyon kitapasztalhatták a budapesti éjjeli életet. Juj, mamám, de el vannak ragadtatva Horthy-Magyarországtól! A legelső magyar hölgy, akivel Jill megismerkedik: Becker Bébi. Az egyetlen magyar mondat, amit megtanul: Nem, nem, soha! az ébredő magyarok csatakiáltása.

De hagyjuk Jill kisasszonyt. Ne törődjünk, hogy Árkosi gróf után Palugyay báró tartja ki, majd megismerkedik a nemesszivü angol tiszttel, akinek mindent bevall, mire az angol tiszt azt mondja, hogy spongyát a multra. Hisz egy regényben az ilyen fordulatok megtörténnek. Bucsuzzunk el Jilltől és beszéljünk egy keveset a szerzőről.

Ő az első angol regényiró, aki háboru után Középeurópát a tollára vette, szállodáit és éttermeit jól megfigyelte és ezekből a megfigyeléseiből alkot magának képet. Igy tanitja az angol népet.

A fehér terror Budapestje elragadó, kedves, mint Becker Béby. Ausztria és Csehszlovákia „félbolseviki szomszédjai" Magyarországnak. Ez a figyelemre méltó angol oldalakon át szidalmazza Anglia mindegyik szövetségesét. Szerinte Magyarország az egyetlen civilizált ország Középeurópában és a paprika jól izlik. Jill elmagyarázza tisztjének, hogy mi a paprika. „Aki egyszer megkóstolja, soha nem tudja elfelejteni azt a szubtilis tüzet". Jill és szerzője ugy látszik, mintha berugtak volna a paprikától . . .

Arnold Höllriegel

Főszerkesztő és kiadótulajdonos:
GÖNDÖR FERENC
A szerkesztésért felelős Renger József V., Leitgebgasse 14, I.
Szerkesztőség és kiadóhivatal V., Hamburgerstrasse 20., II/7.
Prágai szerkesztőségünk:
Praha Vinohrady Zizkova 12.

Baden A téli sportolók Baden
találkozóhelye
HOTEL-RESTAURANT „STADT WIEN"
ELSŐRANGU ★ ÉTELEK ÉS ★ ITALOK
AMERICAN-BAR
TULAJDONOS: FRANZ KUBELKA

Pàrisban
»Az Ember« képviselője
Georges Bölöni
5 Rue Rameau Paris 2-na
Minden magyar könyv és gazdag tartalmu olcsó naptárak kaphatók

Franz Diglas
étkezője és mintaborpincéje
Schwechati sörcsarnok
Wien, I., Singerstrasse 6
Elsörangu konyha, déli menü
Minden este nagy hangverseny!

Vizhatlan, elasztikus, tartósabb és olcsóbb mint a bör az uj BERSON GUMMITALP

RENZ-ÉPÜLET
Circus Carl Hagenbeck
½8 ½11
Az elsörangu áprilisi müsor!
4 FELLER kötéltáncosok | PALERMO-LISSI zsonglőrök | 3 SIDNEY 3 saltomortale motorbiciklivel | LES FLORENCE equilibristák ugrójelenet
2 WYPLO BROS akrobaták | A TITOKZATOS BÖRÖND ? ? ? | AMATÖR-LOVAGLÁS a közönség részvételével, díjakkal
PETOLETTI SZABADLOVAGLÁSA
ELEFÁNTANYA ÉS BABY | 4 BRONNET uj tréfákkal | COWBOY VOLTIGE ARTHUR BURKETT
HAGENBECK VILÁGHIRES VADÁLLAT- ÉS LÓIDOMITÁSAI
Minden szombaton, vasár- és ünnep- napon d. u. 3 órakor nagy családi előadás mérsekelt helyárakkal
Jegyelővétel: a Cirkusz-épület nappali pénztáránál, II., Cirkusg. 44 (Tel. 46-4-77). A Heller könyvkereskedésben, I., Bauernmarkt 3, (Tel. 67-3-64) és minden jegyirodában.

HATÓSÁGILAG ENGEDÉLYEZETT
BUKMÉKERIRODA
KARDOS IMRE, WIEN, I. BEZ.
ANNAGASSE NR. 7
TELEFON 74-7-12
Elfogad start és totalizatör fogadásokat a bel és külföld minden lóversenyére. Délután 6-ig fölvesz fogadásokat minden egyes futamra. Starterlisták az irodában megtekinthetők

Centralbad
A legmodernebb göz és kádfürdők
Wien, I., Weihburgg. 20 Tel. 77-401
Nyitva 8—1-ig: hétfőn, szerdán, csütörtökön, pénteken és vasárnap
„ 8—5-ig: szombaton. Kedden zárva

Moderne Druckerei
empfiehlt sich zur Herstellung sämtlicher moderner Druckarbeiten
DRUCK- UND VERLAGS-GESELLSCHAFT M.B.H. «RING» WIEN, XII. RUCKERG. 12 TELEPHON NR. 82-3-13
VERLANGEN SIE DEN BESUCH UNSERES VERTRETERS

Ristorante LIDO
I., NEUER MARKT 3
A legfinomabb olasz konyha! Asztali és csemegeborok, a leghiresebb olasz borpincéből.

NACHTFALTER
Igazgató: J. Prumüller
Bécs legelőkelőbb táncpalotája, — Elsőrendű italok
I., Am Peter 1
Szeszes italok rendelése nem kötelező
Előkelő magyarok találkozóhelye

„AZ EMBER" PÁRIS
XI., KERÜLETÉBEN KAPHATÓ
BOULTZ MIHÁLY
FODRÁSZ-TERMÉBEN
86, RUE DE CHARONNE 86

LEOPOLD ASCHER BRUDER
különlegességi áruház női kabátok, kosztüm-ruha és bluzokban. Husvéti occasiós árak. A leggazdagabb választék
WIEN, VI. MARIAHILFERSTRASSE 50

PRIVAT-RESTAURANT VI., STUMPERGASSE 62. szám
Mariahilferstraße-től második ház
BEHR MIKSA * vezetése alatt
Elsőrangu magyar ételek Olcsó árak! * Szigoruan figyelmes kiszolgálás
Ebéd- és vacsora-menü 8000 és 11.000 korona

M. HOLZER
VI., Mariahilferstraße 89 (Flottenkino mellett)
Különlegességi áruház kötött és szövött árukban

Prof. RAKOWIANU bécsi vendégszereplése csak április végéig a JOHNNY LEUPOLD BAR-jában
I. BEZIRK, HABSBURGERGASSE 6 (Graben)
Telefon 75-2-11

★ „Ideal"-harisnyák ★ I., Trattnerhof 2 (Graben) ★ A legujabb és legelegánsabb kötött és szövöttáruk ★

„Az Ember" terjesztését Glöckner Endre (für Wien, XVIII., Gentzgasse 7) intézi. Minden a kiadóhivatalnak szánt küldeményt erre a cimre kérünk.
„RING", Druck- u. Verlags-Gesellschaft nyomása Wien, XII., Ruckergasse 12. Telephon: 82-3-13.